

การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กลุ่มงานวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีการจัดการบริหารด้านการบริการการจัดการศึกษา การเรียนการสอนอย่างหลากหลาย และครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญทางด้านคุณภาพการศึกษา โดยมอบให้กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี ดำเนินการจัดทำงานวิจัยสถาบันที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ ๑. ผลิตภัณฑ์ ๒. วิจัยและพัฒนา ๓. ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ๔. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และให้ทุกส่วนงานนำผลการประเมินข้อเสนอแนะไปใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการประเมิน จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากนี้ยังนำไปสู่การพิจารณาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนานโยบายด้านจัดการเรียนการสอน เนื่องจากนิสิตเป็นตัวกำหนดให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างมีทิศทาง และดำเนินงานด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลผลการประเมินจะเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาด้านต่างๆ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาอย่างมีทิศทาง และดำเนินงานได้สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และพัฒนาองค์ความรู้ บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินงานพัฒนาทางด้านการศึกษา และการบริการด้านต่างๆ มาโดยตลอด มหาวิทยาลัยได้เห็นความสำคัญของคุณภาพการศึกษา จึงได้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อวางแผนทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากจำนวนนิสิตทั้งหมด ในส่วนกลาง การดำเนินการประเมินจะช่วยให้มีข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนานโยบายและแผนปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ผลการประเมินในครั้งนี้ จะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นผลสัมฤทธิ์ในด้านคุณภาพการศึกษา และประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริการด้านต่างๆ รวมถึงการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ให้สอดคล้องกับพันธกิจได้แก่ ๑. ผลิตบัณฑิต ๒. วิจัยและพัฒนา ๓. ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ๔. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัยที่มุ่งให้มี การพัฒนา มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ

การประเมินในครั้งนี้ดำเนินการได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนงาน ซึ่งข้อมูลผลการประเมิน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปพัฒนามหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นเลิศในด้านคุณภาพการศึกษา และเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนยุทธศาสตร์

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการจัดสรรงบประมาณที่ครอบคลุมการดำเนินงานทุกด้านของมหาวิทยาลัย และให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นตัวบ่งชี้การบริหารจัดการด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย จึงต้องจัดการประเมินด้านคุณภาพการศึกษาขึ้นทุกปี เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดสรรงบประมาณ และพัฒนากลยุทธ์และแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ ตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย

การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่าส่วนมากนิสิตมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับพันธกิจ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมในการนำกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ และด้านผลสำเร็จจากการนำกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นนั้นมีผลสัมฤทธิ์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ในภาคปฏิบัติเป็นอย่างดี

คณะทำงาน โดยกองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการศึกษาประเมินครั้งนี้ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การพัฒนานโยบายและแผนกลยุทธ์ รวมทั้งแผนปฏิบัติการ เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนงบประมาณ

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการบริหารงานเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยให้มีศักยภาพ และให้ความสำคัญทางด้านคุณภาพการศึกษาครอบคลุมทุกวิทยาเขต เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดทางการศึกษา จึงจัดทำการประเมินเกี่ยวกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ สอดคล้องกับเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการบริหารงานและพัฒนา อย่างมีทิศทางที่ถูกต้อง และได้ประโยชน์สูงสุด

ในการศึกษาประเมินความพึงพอใจในครั้งนี้ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปเป็น ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็น อย่างดี ซึ่งข้อมูลดังกล่าวยังสามารถเป็นข้อมูลในการประกันคุณภาพด้านการศึกษาให้กับ คณะกรรมการอุดมศึกษาในการดำเนินการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาสำหรับทุกส่วน งาน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองแผนงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลผลการประเมินในครั้งนี้ จะเป็นตัวบ่งชี้ทิศทางการ บริหารและพัฒนาทางการศึกษาให้มีศักยภาพตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการวิทยาเขต

คำปรารภ

ตามที่กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการจัดทำวิจัยสถาบันเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจ คือการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเพื่อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยดำเนินการศึกษาจากจำนวนนิสิตทั้งหมดในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)

การจัดทำวิจัยในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี จึงทำให้ได้ผลการประเมินที่น่าเชื่อถือ ซึ่งข้อมูลผลการประเมินที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปพัฒนามหาวิทยาลัยด้านคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นการบูรณาการอย่างยั่งยืน ประกอบกับเป็นข้อมูลในการประกันคุณภาพด้านการศึกษาให้กับคณะกรรมการอุดมศึกษาในการดำเนินการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาสำหรับทุกส่วนงาน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะทำงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลผลการประเมินในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยด้านคุณภาพการศึกษา และเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับคณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาด้านการศึกษาอย่างยั่งยืน

ผู้อำนวยการกองแผนงาน

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยสถาบันเรื่อง การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สอดคล้องกับพันธกิจ ประจำปี ๒๕๖๐ นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาองค์ประกอบที่ ๒ ตัวบ่งชี้ที่ ๒.๔ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาพันธกิจ ให้มีความโดดเด่นเป็นที่ปรากฏในสังคม ทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรวมนิสิตมหาวิทยาลัย การประเมินเล่มนี้ดำเนินการโดยกองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการส่งแบบสอบถามไปยังนิสิตส่วนกลาง ๕ ส่วนงาน คือบัณฑิตวิทยาลัย คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ทุกหน่วยงานได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยให้นิสิตได้ตอบแบบสอบถามและได้ส่งกลับมายังกองแผนงานได้ตามกำหนดระยะเวลา จึงขอขอบคุณทุกๆ หน่วยงานมา ณ โอกาสนี้

เอกสารการประเมินเล่มนี้ ได้ดำเนินการและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนของงานวิจัย เพื่อได้ผลข้อมูลการวิเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานด้านประกันคุณภาพการศึกษาให้กับคณะกรรมการอุดมศึกษาได้ดำเนินการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาสำหรับทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และใช้พัฒนาบริการการศึกษา การเรียนการสอน ภายใต้ปรัชญาที่ว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” ด้วยปณิธานอันแน่วแน่ที่จะจัดการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่จะมุ่งพัฒนามหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ โดยจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน

หวังว่าเอกสารการประเมินเล่มนี้ จะอำนวยประโยชน์ด้านประกันคุณภาพการศึกษาให้กับคณะกรรมการอุดมศึกษา และพัฒนานิสิตให้บรรลุตามเป้าหมายด้วยดี

คณะผู้จัดทำ

กองแผนงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๕๖๐

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชื่อหน่วยงาน กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
ประจำปี ๒๕๖๐

การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังส่วนงาน กลุ่มประชากรนิสิตที่เป็นสามเณร ภิกษุ ภิกษุณี นิสิตชาย และนิสิตหญิง ที่ศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก สังกัดคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย (ส่วนกลาง) มีจำนวน ๓,๓๔๗ รูป/คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐% แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ แสดงค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของนิสิตในส่วนงาน

นิสิตในมหาวิทยาลัยส่วนมาก นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕ และเพศหญิงเป็นร้อยละ ๒๖.๕

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ด้านสื่อ อยู่ในระดับมากและ ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมาก

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำปรารภรองอธิการบดีฝ่ายวางแผน	(๑-๑)
คำปรารภผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนยุทธศาสตร์	(๑-๒)
คำปรารภผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนงบประมาณ	(๑-๓)
คำปรารภผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการวิทยาเขต	(๑-๔)
คำปรารภผู้อำนวยการกองแผนงาน	(๑-๔)
กิตติกรรมประกาศ	(๒-๑)
บทคัดย่อ	(๓-๑)
สารบัญ	(๔-๑)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ สมมุติฐานของการประเมิน	๓
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์	๔
๑.๗ ความสำคัญของการวิจัย	๕
๑.๘ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	๕
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา	๗
๒.๒ การส่งเสริมบริหารบุคลากรด้านวิชาการ	๑๒
๒.๓ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล	๑๖
๒.๔ การบริหารงานวิชาการ	๒๕
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการพระพุทธศาสนา	๔๓
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริการที่ดี	๔๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๖
๒.๘ กรอบแนวคิด	๕๓

เรื่อง	(๔-๒) หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๔
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๕
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๕๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๗
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง	๕๗
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)	๕๘
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนิสิตต่อ การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย โดยหาค่าเฉลี่ย ( ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	๖๐
๔.๓ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๖๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัย	๖๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๕
๕.๒ อภิปรายผล	๖๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๖๙
บรรณานุกรม	๗๑
ภาคผนวก	๗๔
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๗๕
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๘๒
คณะผู้จัดทำ	๙๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนา ถือเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติ มีวัดเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ในด้านหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นรากฐานสำคัญในวัฒนธรรม ขนบประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นกลไกหลักในการจัดระเบียบสังคมซึ่งนำมาใช้เป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายของชาติ มีความสำคัญทั้งในด้านการปกครอง การเผยแผ่ การศาสนา การศึกษา การสงเคราะห์ การอุปการะ ไปจนถึงเป็นกิจวัตรประจำวันของคนไทย

จากอดีตถึงปัจจุบัน วัดถือเป็นหน่วยงานใหญ่ที่สุดของชุมชน มีส่วนช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนและสังคมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนเป็นอย่างดี สถาบันการศึกษาถือได้ว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกัน เพราะการศึกษาถือว่ามี ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดและพฤติกรรมให้ เป็นไปในทิศทางที่ดีมากยิ่งขึ้น จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันจะเห็นว่าวัดและพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็น ศูนย์กลางการศึกษาที่รวบรวมสรรพวิทยาการทั้งในด้านภาษาศาสตร์ เกษศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ เป็นต้น จะกล่าวให้ง่ายก็คือ สถาบันสงฆ์นั้นเป็นศูนย์รวมของสรรพศาสตร์มา ทุกยุคทุกสมัยซึ่งในปัจจุบันมีพัฒนาการมาจนถึงระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาในส่วนของธรรมยุติกนิกาย อยู่ในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอยู่ในบริเวณวัดมหาธาตุวัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์ อัน เป็นส่วนของมหานิกาย ซึ่งทั้ง ๒ สถาบันนี้มีการจัดการศึกษาโดยนำหลักสูตรพระพุทธศาสนาเป็น หลักในการจัดหลักสูตรการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

เมื่อความเจริญแบบตะวันตกได้เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย จึงก่อให้เกิดความ เปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างมากมาย อาทิเช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม เป็นต้น ส่งผลให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ลดความสำคัญลงไป และจากการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเขตชุมชนเมือง ประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเขตชุมชน เมือง ประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและ สังคมนั้น ทำให้สังคมไทย เริ่มแปลงเป็นสังคมแบบตะวันตกมากยิ่งขึ้น ความพึ่งพาอาศัยกันของชุมชน จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบตะวันตกมากขึ้น ความพึ่งพาอาศัยของชุมชนจึงเริ่ม เปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเองมาเป็นสังคมแบบบริโภคนิยมที่มาพร้อมกับการพัฒนา เศรษฐกิจแบบทุนนิยม จนกลายเป็นกระแสที่ครอบงำแนวคิด ค่านิยมและวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย เป็นอย่างมาก และจากการที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาทางโลก แต่ละเลยพุทธธรรม จึงก่อให้เกิดความ

เสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม และจริยธรรมแก่คนในชุมชน คนในชุมชนเริ่มเห็นห่างจากวัดมากขึ้น จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย เช่น ผู้น้อยไม่ให้ความเคารพผู้ใหญ่ บุตรหลานไม่ให้ความเคารพบิดามารดา ปูย่า ตายาย และมีการประกอบอาชญากรรม มีการปล้นจี้ เป็นต้น^๑

หลักพระพุทธศาสนาจึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมกันระหว่างชุมชนและสังคม การมีส่วนร่วมในการบริหารหรือปฏิบัติงานของทุกภาคส่วน มีความสามัคคีหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มุ่งสู่จุดหมายเดียวกันที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จเร็วขึ้นและเจริญรุ่งเรืองได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป ความเข้าใจความเห็นอกเห็นใจ การมีระเบียบวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุน ให้เกิดพลังสร้างสรรค์ผลงานทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง – บ้าน – ชุมชน เป็นอย่างดี ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยถือเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาให้แก่บุคคลทุกภาคส่วนผู้เข้ามาศึกษาทั้งในหลักสูตรและการศึกษาตามอัธยาศัย ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยได้ขยายการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา จากในประเทศขยายไปในหลายๆ ประเทศ จนนับได้ว่าปัจจุบันนี้เป็นสถาบันที่มีส่วนในการกำหนดทิศทางการศึกษาพระพุทธศาสนาทั่วโลก และด้วยสาเหตุนี้เอง ทางมจร จึงเป็นความหวังของคณะสงฆ์ไทย และรวมถึงเป็นความหวังความหวังของชาวพุทธนานาชาติ โดยเฉพาะในด้านองค์ความรู้ในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่จะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย และรวมถึงปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อเป็นการพัฒนาสังคมในหลากหลายด้าน โดยมีการทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัย รวมไปถึงการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในทุกหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการตามพระราชปณิธานของพระองค์ว่าศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง สำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นพุทธบริษัทที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนานานาชาติ จากปฏิญญากรุงเทพขององค์การสหประชาชาติในการประชุมชาวพุทธนานาชาติเนื่องในวันวิสาขบูชา จึงได้นำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของทางมหาวิทยาลัย คือ ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติที่สร้างคนดีและเก่ง อย่างมีสมรรถภาพ จัดการศึกษาและวิจัยตัวอย่างมีคุณภาพ บริการวิชาการตัวอย่างมีคุณภาพ บริหารตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อยู่ในส่วนของการบริการวิชาการตัวอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะมีผลในการพัฒนาวิสัยทัศน์ในด้านต่างๆสืบต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๑พิสิฐ เจริญสุข, คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๖๕.

^๒มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สรุปการประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๑ MCU Congress ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๒.

เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการส่งเสริมวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาดังจะนำเสนอตามลำดับสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิด ทฤษฎีการศึกษาการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ระดับความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มากน้อยเพียงไร

๑.๔ สมมุติฐานของการประเมิน

๑.๔.๑ นิสิตมหาวิทยาลัยที่มีสถานภาพเป็นภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ชายและหญิง มีความพึงพอใจเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔.๒ นิสิตมหาวิทยาลัยที่ศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีความพึงพอใจเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔.๓ นิสิตมหาวิทยาลัยที่ศึกษาคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ มีความพึงพอใจเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษามุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ นิสิตที่เป็นสามเณร ภิกษุ ภิกษุณี นิสิตชายและนิสิตหญิง ที่ศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก สังกัดส่วนงานบัณฑิตวิทยาลัย, คณะพุทธศาสตร์, คณะครุศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ (ส่วนกลาง) ซึ่งได้จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๓๔๗ รูป/คน ผู้วิจัยแบ่งจำนวนประชากร แต่คณะตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑.๑ จำนวนประชากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) จำแนกตามส่วนจัดการศึกษาดังนี้

ลำดับ	ส่วนจัดการศึกษา	จำนวน	รวม
๑.	บัณฑิตวิทยาลัย	๑,๕๖๕ รูป/คน	๑,๕๖๕
๒.	คณะพุทธศาสตร์	๓๓๙ รูป/คน	๓๓๙
๓.	คณะครุศาสตร์	๔๑๔ รูป/คน	๔๑๔
๔.	คณะมนุษยศาสตร์	๕๔๗ รูป/คน	๕๔๗
๕.	คณะสังคมศาสตร์	๔๘๒ รูป/คน	๔๘๒
รวมทั้งสิ้น			๓,๓๔๗ รูป/คน

๑.๖ นิยามศัพท์

๑.๖.๑ มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๒ แนวทางการส่งเสริม หมายถึง ขบวนการส่งเสริมให้นิสิต เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการควบคุม และปรับปรุงสุขภาพของตนเอง ในการบรรลุซึ่งสุขภาพอันสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

๑.๖.๓ การบริการด้านวิชาการ หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการให้บริการแก่สังคมภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา หรือเป็นการบริการที่จัดในสถาบันการศึกษาโดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้บริการ ตลอดจน โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา การบริหารบุคลากรด้านวิชาการ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล การบริหารงานวิชาการ

๑.๖.๔ การบริการด้านวิชาการพระพุทธศาสนา หมายถึง มุ่งมั่นในการให้บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่คณะสงฆ์และสังคม รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ และความร่วมมืออันดีระหว่างพุทธศาสนิกชนในระดับชาติ และนานาชาติ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม อันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา

๑.๖.๕ นิสิต หมายถึง นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ระดับบัณฑิตวิทยาลัย, คณะพุทธศาสตร์, คณะครุศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๖ ผู้บริหารวิชาการ หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาในทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๗ การให้บริการ หมายถึง ผู้ที่ให้บริการในงานด้านนั้นๆ โดยองค์ประกอบของผู้ให้บริการที่ดีนั้นมีดังนี้ มีความรู้ความชำนาญในงาน มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ให้คำแนะนำและอธิบายข้อสงสัยแก่ผู้มารับบริการและมีความสุขก่อนโยนกับผู้มาใช้บริการ

๑.๖.๘ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง จำนวนเอกสาร คู่มือ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวนโต๊ะเก้าอี้ รวมถึงการให้บริการคำปรึกษาของเจ้าหน้าที่

๑.๖.๙ ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากพื้นฐานการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ และจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป

๑.๗ ความสำคัญของการวิจัย

ผลงานวิจัยในครั้งนี้เป็นผลประโยชน์ต่อผู้บริหาร คณาจารย์ และนิสิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตจะเป็นตัวกำหนดให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาวางแผนพัฒนา ตลอดจนกำหนดนโยบายต่างๆขึ้นให้กับนิสิต และมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป เพื่อรองรับแผน พัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๘ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ศึกษาการบริการวิชาการ, ศึกษาการบริการพระพุทธศาสนา, ศึกษาแนวทางส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา, ศึกษาแผนปฏิบัติการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตัวแปรตาม (Dependent Variabies) คือ ความพึงพอใจต่อแนวทางส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ได้ทราบการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๙.๒ ได้ทราบความพึงพอใจต่อแนวทางทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๙.๓ ได้ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๙.๔ ได้นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาให้ดีขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำไปสร้างกรอบแนวคิดและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษา ครบคลุมหัวข้อต่อไปนี้

- ๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา
- ๒.๒ การส่งเสริมบริหารบุคลากรด้านวิชาการ
- ๒.๓ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล
- ๒.๔ การบริหารงานวิชาการ
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการพระพุทธศาสนา
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริการที่ดี
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิด

๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายและความมุ่งหมายของการอุดมศึกษา

การอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนในระบบโรงเรียน หรือเทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี นับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ (๑๒ years of schooling)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕^๑ มาตรา ๑๖ ระบุไว้ว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อน ระดับอุดมศึกษา” หลังจากนั้นจึงถือว่าเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามความในวรรค ๒ มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

การบัญญัติเช่นนี้เป็นไปตามหลักสูตรสากล โดยถือว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นเป็นการศึกษาหลังจากที่ได้ศึกษาในระดับโรงเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี

๒.๑.๒ ความมุ่งหมายของการอุดมศึกษา

อุดมศึกษาถือได้ว่าเป็นการศึกษาระดับสูงของประเทศ คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูป การศึกษา ได้เสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ได้เสนอในรายงาน การประชุม

---

^๑สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

ครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖^๒ สรุปได้ว่า อุดมศึกษามีภาระหน้าที่สำคัญในการผลิตบัณฑิต สร้างและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม บริการวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แล้วยังมีบทบาทสำคัญในการตอบสนอง ชี้นำ เตือนภัยและแก้ปัญหาให้แก่สังคม อุดมศึกษาจึงเสมือนสมอง/ขุมกำลังทางวิชาการและจิตวิญญาณของสังคม

ข้อเสนอดังกล่าวเป็นการขยายความจากมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕^๓ นี้ ระบุว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้เน้นคุณภาพของบัณฑิตที่ต้องการไว้ในมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวอีกว่า “มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ โดยมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบ ต่อสังคม (หลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา)” ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

สุธรรม อารีกุล^๔ ได้สรุปว่า การอุดมศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีบทบาทดังนี้ คือ

๑. การสู่ความทันสมัย (Modernization)
  - ๑.๑ เป็นคลังแห่งความรู้ที่ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก
  - ๑.๒ ใช้วิธีการที่ทันสมัยหรือปฏิรูปการถ่ายทอดความรู้ที่เท่าทันต่อเหตุการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก
    - ๑.๓ พัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย รู้จักแก้ปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลก
๒. อุดมศึกษาเปิดเสรี (Liberalization)
  - ๒.๑ มีอิสระในการบริหารจัดการ
  - ๒.๒ ระดมทรัพยากรต่าง ๆ และรู้จักใช้ให้คุ้มค่า
  - ๒.๓ มีการประเมินและประกันคุณภาพทางการศึกษา
๓. อุดมศึกษาสู่มวลชน
  - ๓.๑ มีความหลากหลายเหมาะสมแก่บุคคลและชุมชน
  - ๓.๒ มีความเสมอภาค มีความต่อเนื่องตลอดชีวิต
  - ๓.๓ มีความเหมาะสมแก่สังคม วัฒนธรรมไทย
๔. อุดมศึกษาสู่สากล (Internationalization)
  - ๔.๑ เพื่อความสัมพันธ์ระดับนานาชาติ
  - ๔.๒ เพื่อดูดซับความรู้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจากนานาชาติเข้าสู่คลังแห่งความรู้

^๒ คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๖ : ข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

^๔ สุธรรม อารีกุล, การอุดมศึกษา, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๓๔ - ๔๑.

๔.๓ เพื่อสร้างสรรค์ความกลมกลืนหรือดุลยภาพระหว่างสังคมวัฒนธรรมไทย และความเป็นสากล

UNESCO^๕ สรุปว่า ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

๑. สถาบันทุกสถาบันควรกำหนดพันธกิจ (Mission) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

๒. สถาบันอุดมศึกษาต้องมีความคล่องตัวในการบริหารสถาบัน สร้างระบบบริหารสถาบันให้มีประสิทธิภาพสูงในระดับมาตรฐานสากล ตรวจสอบได้ทั้งจากการตรวจสอบภายในและภายนอก

๓. สถาบันอุดมศึกษาต้องประกันให้มีอิสระทางด้านวิชาการคือความมีอิสระของนักวิชาการที่ค้นหา เผยแพร่ และถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้ต้องมีความรับผิดชอบต่องานวิชาการ ไม่ให้ทำลายศีลธรรมและความสงบสุขของสังคม และต้องมีความเป็นกลาง

๔. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ยึดหลักจริยธรรมพื้นฐานสำหรับทุกสาขาวิชาชีพ และยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ สำหรับแต่ละวิชาชีพ

๕. สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาคณาจารย์เพื่อทำหน้าที่สอน วิจัย อบรมพุ่มพักลูกศิษย์ และภาระหน้าที่อื่นของมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ

๖. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้บริการชุมชน กิจกรรมวิชาการเหล่านี้ต้องมีเป้าหมาย เพื่อกำจัดความไม่รู้ ความยากจน ความรุนแรง ความอดอยาก และโรคภัยไข้เจ็บในสังคม

๗. สถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดกว้างและให้โอกาสทางการศึกษา กำจัดกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าศึกษา สร้างระบบเทียบโอนรายวิชาและรับโอนนักศึกษาให้คล่องตัวที่สุดเท่าที่มาตรฐานการศึกษาจะพึงให้ทำได้ และจัดให้มีการอุดมศึกษาผู้ใหญ่

๘. สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์กับสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ทั้งในเรื่องการฝึกอบรม การวิจัย และการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้ามาศึกษาต่อ

๙. สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมการวิจัยในทุกสาขาวิชา ให้ถือว่าการสอนและการวิจัยเป็นคู่แฝดกัน

๑๐. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการให้คำแนะนำและปรึกษาแก่นักศึกษา จัดสอนเสริมเพื่อปรับฐานให้เข้มแข็งสำหรับนักศึกษาที่มีพื้นฐานอ่อน ด้วยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแก่นักศึกษา

๑๑. สถาบันอุดมศึกษาต้องให้หลักประกันว่า การสอนการเรียนและการฝึกงานตามหลักสูตรจะทำให้บัณฑิตมีความรู้ ทักษะ และเจตคติอยู่ในระดับพร้อมที่จะออกปฏิบัติงานได้จริง และควรช่วยเหลือผู้สำเร็จการศึกษาในการหางานทำหรือในการสร้างงานด้วยตนเอง

ความจริงความคิดที่ว่าในสังคมแห่งโลกเสรีนั้น การอุดมศึกษาจะต้องไม่จำกัดอยู่เพียงหมู่ชนชั้นผู้นำเท่านั้น เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้นำและคนส่วนรวมของประเทศ โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา^๖

^๕ดูรายละเอียดได้ที่ รายงานฉบับสมบูรณ์, การพัฒนายุทธศาสตร์อุดมศึกษา, (๑ - ๓๓) มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา, ๒๔ ม.ค. ๕๖.

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการอุดมศึกษาในปัจจุบันจะไม่จำกัดวงอยู่แต่เฉพาะบุคคลชั้นสูงหรือบุคคลชั้นนำเท่านั้น การอุดมศึกษาจะต้องมีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่คนส่วนใหญ่ของสังคมด้วย โดยเหตุนี้การจัดหลักสูตรระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความหลากหลายพอที่จะให้ทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษาระดับนี้ได้ด้วยคุณภาพทัดเทียมกัน

โดยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าหน้าที่ของสถาบันระดับอุดมศึกษา คือ

๑. ทำการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพที่จะพัฒนาตนเองและสังคม เป็นการถ่ายทอดความรู้และองค์ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญาและความสามารถในการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

นับแต่สมัยโบราณมา การสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ ความคิดนี้ถือได้ว่าเป็นชั้นเลิศ เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมหาวิทยาลัย^๖ ที่ไม่เพียงแต่ให้ความรู้ แต่ยังจะต้องเจาะลึกให้ถึงแก่น (Essence) ของความรู้หรือองค์ความรู้นั้นๆ ด้วย และไม่เพียงแต่รู้อย่างต้องเป็นผู้รอบรู้อีกด้วย

การอุดมศึกษานอกจากจะผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ลึกทางวิชาการที่ผู้เรียนเลือกตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัดแล้ว คุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการสร้างเสริมจริยธรรมและคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่เป็นบัณฑิตที่จะต้องตั้งมั่นในจริยธรรมและคุณธรรมมีความสำนึกในคุณความดี

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๙^๗ ได้ระบุว่า วิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยคือมีชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข ทั้งนี้ย่อมเป็นทางเปลี่ยนแนวความคิดจากเดิมที่ว่าเจตนาารมณ์ของการศึกษาไทยคือ เก่ง ดี มีสุข อันเป็นการยอมรับว่า ความเป็นคนดีนั้นเป็นเจตนาารมณ์เบื้องต้นของการจัดการศึกษาไทย

๒. ทำการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาความรู้และองค์ความรู้ให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการสอนและการสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นทั้งในวงวิชาการ ความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในทางเทคโนโลยี และการสร้างปรัชญาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

การวิจัยถือได้ว่าเป็นหน้าที่สำคัญของการอุดมศึกษา หากไม่มีการวิจัยการอุดมศึกษาก็อาจจะอยู่ในสภาพของโรงเรียนมัธยมที่มีมาตรฐานทางวิชาการสูงมากเท่านั้นเอง

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งที่จะสร้างงานวิจัยให้เกิดขึ้นได้เพราะเหตุ ๔ ประการคือ ความมีเสรีภาพทางวิชาการ (academic freedom) ความเป็นผู้ทรงความรู้ของบรรดาคณาจารย์ที่ใฝ่หาความรู้อย่างไม่มีขอบเขตในทางเทคโนโลยีก็เป็นแหล่งที่นักอุตสาหกรรมจะลงทุนให้ เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ และมหาวิทยาลัยมีเครื่องมือและอุปกรณ์ตลอดจนบุคคลที่จะทำงานด้านนี้ โดยเฉพาะผู้ที่ศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

^๖Smith, Huston, *The Purposes of Higher Education*, (New York : Harper and Brothers, ๑๙๕๓), p. XIII.

^๗Compton, Arthur, H., in *The Purposes of Higher Education*, ed. By Huston Smith, *Ibid.*, p. XIII.

^๘แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๙, (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๖), หน้า ๕.

๓. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม (Service) เพื่อเผยแพร่แนวความคิด แนวทางปฏิบัติ เทคโนโลยี รวมทั้งการใช้ความรู้ และพลังที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยออกมาช่วยเหลือสังคมโดยเฉพาะ ความช่วยเหลือทางวิชาการ

๔. ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การศึกษาในระดับสูงของชาติมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำนอกเหนือไปจากหน้าที่ดังกล่าวแล้วมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมของชาติเพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป

ในพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้ระบุหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไว้ในมาตราที่ว่าด้วยบททั่วไป อันถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติในกฎหมายที่ได้กำหนดหน้าที่ที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยจะต้องกระทำโดยไม่มีข้อยกเว้น

จากการศึกษาโครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการนั้นมีหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบคือ

๑. สภามหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

๒. สภาวิชาการ มีอำนาจหน้าที่กำหนดหลักสูตร การสอน และการประเมินผลการศึกษา พิจารณาให้ความเห็นแก่สภามหาวิทยาลัยในเรื่องเกี่ยวกับวิชาการของมหาวิทยาลัย องค์กรนี้ถือได้ว่าเป็นองค์กรให้คำปรึกษาแก่สภามหาวิทยาลัยในเรื่องที่เกี่ยวกับงานวิชาการของมหาวิทยาลัย

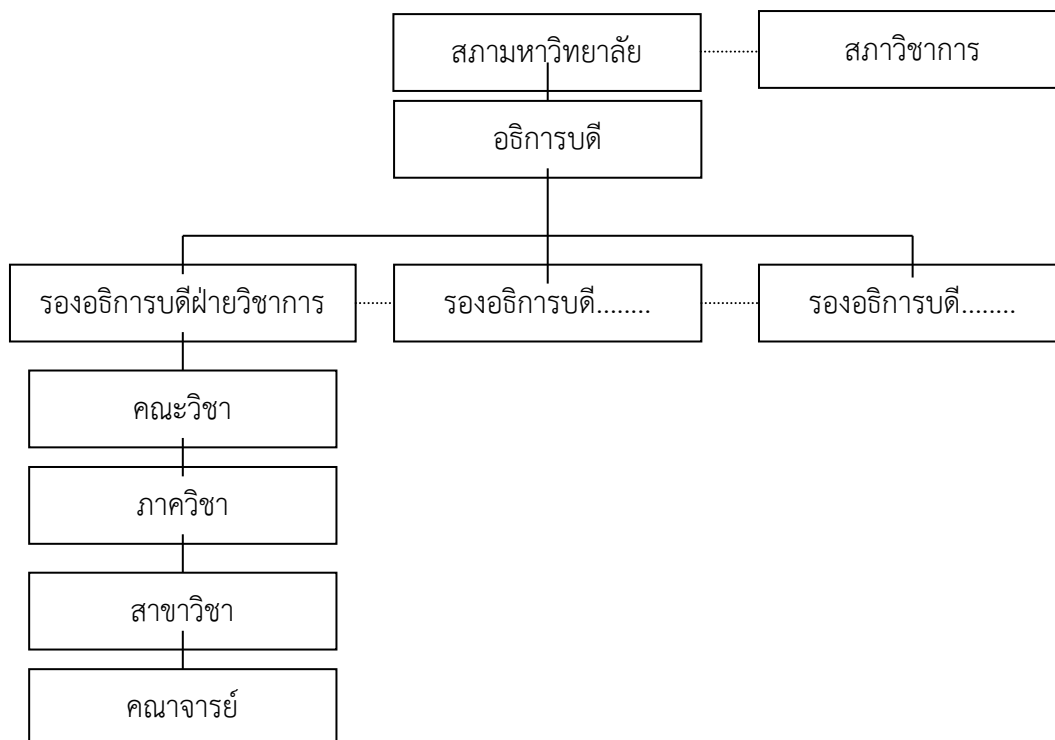
๓. คณะวิชารวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัย ในคณะวิชาให้มีกรรมการประจำคณะโดยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิชาการของแต่ละคณะ เช่น วางนโยบายและแผนงานของคณะวางระเบียบและออกข้อบังคับภายในคณะ วางหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรเพื่อเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย เสนอการแต่งตั้งและถอดถอนตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์

๔. แผนกวิชา หรือภาควิชา ทำหน้าที่ควบคุมดูแลงานด้านวิชาการภายในขอบเขตของแผนกวิชา หรือภาควิชา

๕. คณาจารย์ คือผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา ได้แก่ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

โดยทั่วไปอธิการบดีจะแต่งตั้งรองอธิการบดีขึ้นกำกับ ดูแล ประสานงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รองอธิการบดีฝ่ายธุรการ รองอธิการบดีฝ่ายกิจกรรม นิสิตนักศึกษา ตำแหน่งรองอธิการบดีจะมีที่ตำแหน่งย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณและประเภทของแต่ละมหาวิทยาลัย เช่น อาจมีตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ เป็นต้น

โดยสรุปจากการศึกษาพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยต่างๆ อาจเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ แสดงโครงสร้างการบริหารงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัย

๒.๒ การส่งเสริมบริหารบุคลากรด้านวิชาการ

ความหมายของการส่งเสริมการบริหารบุคลากร มีผู้ให้ความหมายไว้ทั้งด้านความหมายและด้านกิจกรรม เช่น Werther และ Davis^๙ ให้ความหมายว่าการบริหารบุคลากร เป็นการจัดการให้มีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในองค์กร ส่วนความหมายทางด้านกิจกรรม ก็หมายถึงการได้มาซึ่งบุคลากร, การใช้ประโยชน์, การพัฒนา, การประเมิน, การดำรงรักษาจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมแก่ปริมาณและคุณภาพตามประเภทของงาน

โดยทั่วไปบุคลากรในมหาวิทยาลัยจะมีอยู่ ๒ ประเภท คือ ประเภททำหน้าที่สอน (Teaching Staff) และประเภททำหน้าที่อื่น (Non - teaching staff) เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ฝ่ายสนับสนุน ช่างเทคนิค เป็นต้น ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว

ผู้ทำหน้าที่หลักทางการสอนและวิจัยในมหาวิทยาลัยนั้นเรียกว่า คณาจารย์^{๑๐} ประกอบด้วยผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ คือ

๑. ศาสตราจารย์
๒. รองศาสตราจารย์

^๙Werther Jr. and Davis, Keith, *Personnel Management and Human Resources*, (New York : McGraw-Hill Book Company, ๑๙๘๕), p. ๖๐๗.

^{๑๐}สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕, (กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๒.

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์

๔. อาจารย์

ผู้ที่มิได้เป็นคณาจารย์ประจำ แต่มีคุณสมบัติเหมาะสมอาจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์พิเศษ รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษได้ ทั้งนี้ ตามกฎเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้

๒.๒.๑ กระบวนการบริหารบุคลากร

กระบวนการบริหารบุคลากร อาจแบ่งได้เป็น ๓ ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ ๑ การรับเข้าทำงาน ขั้นนี้มีขั้นตอนดังนี้คือ

๑. การกำหนดแผนอัตรากำลัง (Man power planning) ขั้นนี้เป็นการกำหนดตำแหน่งและอัตราให้เป็นไปตามภารกิจที่จะต้องปฏิบัติ เช่นต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณสมบัติที่จะใช้ในงานสอน งานวิจัยที่มีคุณสมบัติทางวิชาการอย่างไร และควรมีจำนวนเท่าใด

๒. การสรรหา (Recruitment) ขั้นนี้เป็นวิธีการที่จะหาทางให้ผู้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการมาสมัครเพื่อรับการคัดเลือก เช่นการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ

๓. การคัดเลือก (Selection) ขั้นนี้เป็นการเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุด ที่จะปฏิบัติงาน โดยปกติการคัดเลือกจะทำในรูปคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในงานนั้น เช่น หัวหน้าภาควิชาปรัชญาก็ควรมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการคัดเลือกผู้ที่จะนำมาเป็นผู้สอนวิชานี้

การคัดเลือกอาจใช้วิธีการหลายอย่างเพื่อจุดประสงค์ที่จะกรองผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่องานมากที่สุด

๔. การบรรจุและแต่งตั้ง (Appointment and replacement) ขั้นนี้เป็นขั้นที่มีการสั่งเป็นทางการ ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้ในขั้นนี้ รวมทั้งการกำหนดหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ การเข้าปฏิบัติงาน

๑. การนำเข้าสู่งาน (Introduction) ขั้นนี้เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพงานที่จะต้องรับผิดชอบ เช่น การจัดการปฐมนิเทศ การทำความเข้าใจภาระงานที่จะต้องรับผิดชอบ ขั้นนี้ยังหมายรวมถึงการทดลองปฏิบัติงานภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อแต่งตั้งเป็นการถาวรต่อไป

๒. การประเมินงาน (Evaluation) การประเมินงานนั้นเป็นการพิจารณาตามระยะเวลา กล่าวคือ ประเมินเพื่อรับเข้าปฏิบัติงานเป็นการถาวร หลังจากนั้นก็เป็นประเมินเพื่อการแก้ไขข้อบกพร่อง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ประเมินเพื่อเลื่อนค่าตอบแทน และอาจมีการประเมินเพื่อพิจารณาข้อเรียกร้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความข้องใจในการปฏิบัติงานด้วย

การพัฒนานั้นอาจทำได้ด้วยตนเอง เช่น การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม การทำการวิจัยในสาขางานที่ปฏิบัติ หรือองค์การเป็นผู้จัดการพัฒนาบุคลากรเป็นส่วนรวม เช่น การพัฒนาในเรื่องเทคนิควิธีการทำงานที่กำลังมีการปรับปรุงให้มีคุณภาพสูงขึ้น

๓. การพัฒนา (Development) การพัฒนาเป็นกิจกรรมที่จะต้องทำต่อเนื่องตลอดเวลาที่บุคลากรปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนั้น ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพสูงขึ้นหรือให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป

ขั้นตอนที่ ๓ การพิจารณาเรื่องค่าตอบแทนและสวัสดิการด้านต่างๆ ตามสิทธิที่ระบุไว้ในกฎหมาย หรือข้อตกลงก่อนจะเข้าปฏิบัติ

๑. การพิจารณาเรื่องค่าตอบแทน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง

๒. การพิจารณาเรื่องสวัสดิการต่างๆ รวมทั้งค่าตอบแทนพิเศษ เช่น สิทธิในการลา ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานพิเศษ ค่าเบี้ยประชุม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๔ การพิจารณาเรื่องวินัยในการปฏิบัติงาน และการให้ออกจากงาน (Discipline and termination) ซึ่งอาจมีเหตุผลต่างๆ เช่น ให้ออกจากงานเพราะมีความผิด ออกจากงานเพราะไม่ประสงค์จะทำงานต่อ ออกจากงานเพราะเหตุสูงอายุ เป็นต้น

พินัส หันนาคินทร์^{๑๑} ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ในกระบวนการบริหารบุคลากรนั้นมีกิจกรรมที่ผู้บริหารจะต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่บุคคลเริ่มเข้าทำงานจนออกจากการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา อันประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจ การสร้างขวัญหรือกำลังใจ การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการปกครอง และการดูแลความทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา

๒.๒.๒ การบริหารการแต่งตั้งบุคลากรทางวิชาการ

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่าบุคลากรทางวิชาการนั้นแบ่งเป็น ๔ ระดับ คือ ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ ตำแหน่งดังกล่าว เป็นตำแหน่งทางวิชาการ การเข้าสู่ตำแหน่งเหล่านี้มีบทบัญญัติระบุไว้ในพระราชบัญญัติการจัดตั้งมหาวิทยาลัย โดยมากก็จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการใกล้เคียงกันและกำหนดคุณสมบัติตลอดจนวิธีการเข้าสู่ตำแหน่ง โดยจัดทำเป็นข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

ตำแหน่งศาสตราจารย์นั้นแต่งตั้งขึ้นโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยคำแนะนำของสภามหาวิทยาลัย ส่วนตำแหน่งรองลงไปเป็นการแต่งตั้งตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

๒.๒.๓ การบริหารงานในมหาวิทยาลัย

ตำแหน่งทางการบริหารในมหาวิทยาลัยนั้นแบ่งตามระดับได้ดังนี้

๑. อธิการบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีจะต้องทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ทั้งนี้ยกเว้นสถาบันที่ดำเนินการโดยเอกชน หรือมูลนิธิซึ่งไม่ถือว่าเป็นหน่วยราชการ หรืออยู่ในกำกับของรัฐบาล

อธิการบดีอาจมีรองอธิการบดีเป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามปริมาณและประเภทของงาน แต่โดยทั่วไปก็มักจะมีรองอธิการบดี ๓ ฝ่ายเป็นอย่างน้อย คือรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (Academic affairs) ฝ่ายธุรการ (Business affairs) และฝ่ายกิจการนิสิต นักศึกษา

^{๑๑}พินัส หันนาคินทร์, ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๑-๒๑๘.

(Student affairs) ตำแหน่งรองอธิการบดีนั้นสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนตำแหน่งรองอธิการบดี อธิการบดีอาจแต่งตั้งและถอดถอนผู้ช่วยอธิการบดี

Birnbaum^{๑๒} ให้ความเห็นว่าหน้าที่ของผู้บริหารก็คือการจัดสรรเงินให้เพียงพอต่อจุดหมายที่จะต้องกระทำ และไม่ให้เป็นไปในลักษณะฟุ่มเฟือย ผู้บริหารไม่ควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับรายละเอียดเกินกว่าที่ได้กำหนดนโยบายไว้ การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับรายละเอียดจนเกินไปจะทำให้ความคิดริเริ่มของผู้ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับปัญหาจริงๆ เสียไป จนในที่สุดก็จะกลายเป็นเพียงคอยรับฟังคำสั่งเท่านั้น ผู้บริหารควรจะต้องคอยฟังผลย้อนกลับที่เกิดขึ้นและนำมาวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้สูงขึ้น

๒. คณะบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของคณะสำนักวิชาและวิทยาลัย ทั้งนี้คณะบดีอาจแต่งตั้งรองคณะบดีและผู้ช่วยคณะบดีทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามที่คณะบดีมอบหมายก็ได้

ในคณะ สำนักวิชา และวิทยาลัยให้มีคณะกรรมการบริหารคณะ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

๓. หัวหน้าภาควิชา เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของภาควิชาในแต่ละภาควิชา อาจมีรองหัวหน้าภาควิชาทำหน้าที่รับผิดชอบตามที่หัวหน้าภาควิชามอบหมาย

การแต่งตั้งหัวหน้าภาควิชาเป็นอำนาจของอธิการบดี โดยคำแนะนำของคณะบดี

การบริหารงานของฝ่ายที่ไม่ได้สอน (Non - teaching staff) ในแต่ละมหาวิทยาลัย นอกจากฝ่ายการสอนแล้ว ก็ยังมีฝ่ายที่ไม่ได้ทำการสอนโดยตรง แต่มีหน้าที่เป็นส่วนช่วยให้การบริการทางการสอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ เช่น งานห้องสมุด งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนงานประเภทธุรการ เช่น งานเลขานุการ โดยทั่วไปผลตอบแทนและการเลื่อนขั้นตอบแทนอาจจะมีความลดหล่นอยู่บ้าง เช่น ในบางมหาวิทยาลัยที่เปิดการสอนภาคฤดูร้อน อาจารย์ผู้สอนก็จะได้ค่าตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือนประจำ ในขณะที่ผู้ไม่ได้ทำหน้าที่สอนไม่ได้รับเงินเพิ่มพิเศษ เนื่องจากถือว่าบุคลากรเหล่านี้ต้องทำงานตลอดปี จึงอาจจะดูเป็นความเหลื่อมล้ำกันระหว่างบุคลากรทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายสอน และฝ่ายที่ไม่ได้สอน

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างการบริหารงานในสถาบันระดับอุดมศึกษานั้นถือว่าอำนาจสูงสุดที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการบริหารคือสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีมีอำนาจหน้าที่การบริหารให้ เป็นไปตามนโยบายของสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีอาจแบ่งหน่วยงานย่อยลดหล่นลงไปตามภารกิจ เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา

สรุป ได้ว่าการบริหารบุคลากรในสถาบันระดับอุดมศึกษานั้นมีขั้นตอนแบบเดียวกับการบริหารบุคลากรในองค์กรโดยทั่วไป ในสถาบันระดับอุดมศึกษามีบุคลากรอยู่ ๒ พวก คือพวกทำหน้าที่สอนหรือเกี่ยวข้องกับการสอน และพวกที่เป็นส่วนช่วยแต่ไม่ได้ทำหน้าที่สอนโดยตรง เช่น ฝ่ายธุรการ บุคลากรฝ่ายวิชาการแบ่งตามระดับนั้นเป็น ๔ ระดับ คือ ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์

^{๑๒}Birnbaum, Robert, **How College Works**, (San Francisco : Tossey-Bass Publisher, ๑๙๙๐), pp. ๑๘๐-๑๘๑.

๒.๓ หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล

หลักสูตรย่อมเป็นตัวกำหนดแนวทาง ขอบข่ายและระดับของการให้การศึกษาแก่นิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัย ความหมายของหลักสูตรมีหลายอย่างตามแต่ปรัชญาที่สถาบันนั้น ๆ ยอมรับ นับถือ แต่พอสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละระดับ และแต่ละสาขาวิชา เช่น **ธำรง บัวศรี**^{๑๓} ให้ความหมายว่าหลักสูตรคือประสบการณ์และกิจกรรมทั้งหมด ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน **อเล็กซานเดอร์และเชเลอร์**^{๑๔} ให้ความหมายว่าหลักสูตรหมายถึง แผนงาน หรือโครงการชุดหนึ่งซึ่งจัดหาโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ **Smith, Stanley, and Shores**^{๑๕} ให้ความหมายหลักสูตรว่า เป็นกิจกรรมที่มีความหมายต่อชีวิต เพื่อให้มีการคิดและมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๑ องค์ประกอบของหลักสูตรมี ๕ องค์ประกอบ คือ

๑. หลักการและจุดหมายหรือความมุ่งหมายของหลักสูตร
๒. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร (Learning opportunities)
๓. เนื้อหา หรือ โอกาสทางการเรียนรู้
๔. การนำหลักสูตรไปใช้
๕. การประเมินหลักสูตร

ความหมายของแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

องค์ประกอบที่ ๑ ว่าด้วยหลักการและจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งหลักการ หมายถึง แนวคิดที่สะท้อนปรัชญาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเพื่อนำมากำหนดไว้ในหลักสูตรของแต่ละคณะ วิชา หรือสาขาวิชาในมหาวิทยาลัย โดยเหตุนี้หลักการจึงประกอบด้วยแนวคิดที่เป็นไปตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย และแนวคิดที่เป็นหลักของหลักสูตรของแต่ละคณะหรือแขนงวิชาหรือคณะวิชาด้วย ส่วนจุดหมายของหลักสูตร หมายถึง คุณสมบัติของผู้เรียนที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้นๆ อย่างไรก็ตามเนื่องจากตามมาตรา ๖ และมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^{๑๖} ได้ระบุความมุ่งหมายและหลักการของการศึกษาไว้โดยไม่ได้ระบุว่า จะใช้กับการศึกษาระดับใด จึงหมายความว่าความมุ่งหมายที่กำหนดไว้จะต้องนำมาใช้เป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาและต้องสอดคล้องกับปรัชญาหรือจุดมุ่งหมายของ สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งด้วย

เนื่องจากความมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นได้วางไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งมีความหมายว่าหลักสูตร จะต้องปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก โดยเฉพาะความ

^{๑๓}ธำรง บัวศรี, **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา**, (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๖.

^{๑๔}Saylor J.Galen and Alexander, William M, **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning**, ๔th ed., (New York : Rinehart and Company, Inc, ๑๙๕๙), p. ๒.

^{๑๕}Smith, Stanley, and Shores, **Fundamental of Curriculum Development**, (New York : World Book Company, ๑๙๕๗), p.๓.

^{๑๖}พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๕.

เจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี อันมีผลกระทบต่อการติดต่อสื่อสารและวัฒนธรรมของชาติด้วย ดังนั้น หลักสูตรจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

องค์ประกอบที่ ๒ ได้แก่รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบมีความหมาย หมายถึง การจัดหลักสูตรให้ตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ เช่น ถ้าเป็นหลักสูตร ประเภทสร้างคนเพื่อไปเป็นกำลังของประเทศชาติในด้านใดด้านหนึ่งก็ต้องสร้างรูปแบบที่สามารถ สร้างความสามารถแก่ผู้ที่เรียนจบชั้นใดชั้นหนึ่งที่ได้ศึกษามา เช่น หลักสูตรทางด้านสังคมศาสตร์ก็ จะต้องเรียนเพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม เพื่อรับใช้สังคมและรวมถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดใน สังคมด้วย หลักสูตรทางศึกษาศาสตร์ก็มุ่งสร้างคนที่มีคุณภาพที่จะไปเป็นครูอาจารย์ผู้สอนในระดับ หรือสาขาใดสาขาหนึ่ง

สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรจะเป็นสิ่งที่กำหนดรายละเอียดหรือกำหนดความ หนักเบาของปริมาณและคุณภาพของวิชาการที่จะนำไปเป็นหลักในการเน้นการสร้างความสามารถ ของบัณฑิตที่จะจบออกไป เช่น ถ้าต้องการสร้างคนให้ไปประกอบอาชีพทางการบริหารธุรกิจ ก็ ต้องเน้นหนักทางด้านเศรษฐศาสตร์การจัดการและการบริหารองค์กรเชิงธุรกิจ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามทุกสถาบันอุดมศึกษาก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันอยู่อย่างหนึ่งคือ ต้องการบัณฑิต ที่มีคุณธรรมและความสามารถในฐานะเป็นมนุษย์ ดังนั้น โครงสร้างของหลักสูตรโดยทั่วไปจึงมักจะ ต้องมีวิชาพื้นฐานที่จะสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้น

โครงสร้างของหลักสูตรจึงมักจะประกอบขึ้นด้วยส่วนใหญ่ๆ ๓ ประการ คือ

ก. วิชาสามัญทั่วไป (General หรือ Liberal Education)

ข. วิชาเฉพาะทาง เพื่อความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialization)

ค. วิชาเลือก (Electives) เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือเพื่อสนองตอบความ ต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ในส่วนของเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของหลักสูตร

Cottrell^{๑๗} ได้เสนอว่ารูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตรควรมีจุดหมาย ที่จะก่อให้เกิด คุณสมบัติ โดยสรุปได้ดังนี้ คือ

ก. รู้จักใช้สภาพการณ์และความรู้ต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

ข. รู้จักติดตามความเคลื่อนไหวในแขนงวิชาที่เป็นอาชีพของตน สร้างความเข้าใจในแขนง วิชาให้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น

ค. รู้จักเลือกกิจกรรมที่มีหลากหลายเพื่อขยายความลึกซึ้งให้มากขึ้น

ง. รู้จักลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมที่ล้อมรอบตัวเองและหมู่คณะ

จ. รู้จักขยายขอบเขตของความสนใจที่นอกเหนือจากการเรียนที่ได้รับจากสถาบัน การศึกษา

^{๑๗}Cottrell, Donald, P., **Teacher Education for a Free People**, (New York : The American Association of Colleges for Teacher Education, ๑๙๕๖), p. ๒๔๑.

โดยเหตุนี้การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างจึงมักจะกำหนดออกมาในรูปของจำนวนหน่วยกิต หรือจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการเรียนในห้องเรียนหรือการฝึกงาน เช่น ในระดับปริญญาตรีที่ใช้ระบบทวิภาคได้กำหนดจำนวนหน่วยกิตไว้

ในระดับปริญญาตรี (๔ ปี) ก็มักจะกำหนดจำนวนหน่วยกิตทั้งสิ้น ๑๒๙-๑๔๒ หน่วยกิต โดยแบ่งตามประเภทวิชาดังนี้

๑. วิชาสามัญทั่วไป (General หรือ Liberal Education) ถือเป็นวิชาบังคับทุกสาขาหรือโปรแกรมวิชา

๒. วิชาชีพหรือวิชาเฉพาะสาขา (Education) จะมีจำนวนหน่วยกิตซึ่งอาจมีวิชาบังคับเฉพาะวิชา และวิชาเลือกในวิชาเฉพาะสาขา

๓. วิชาเลือก (Electives) เป็นวิชาเลือกเฉพาะแขนงหรือวิชาเลือกเสรี

บางมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยนเรศวร^{๑๘} ได้กำหนดหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตของวิชาประเภทต่าง ๆ คือ วิชาสามัญทั่วไป วิชาชีพและวิชาเลือก โดยมีหน่วยกิต (สำหรับหลักสูตร ๔ ปี) ดังนี้

๑. วิชาสามัญทั่วไป (วิชาศึกษาทั่วไป) ตั้งแต่ ๓๑ - ๓๗ หน่วยกิต ส่วนใหญ่คือ ๓๑ และ ๓๔ หน่วยกิต

๒. วิชาชีพ (หรือวิชาเฉพาะ) ตั้งแต่ ๙๑ - ๑๐๒ หน่วยกิต ทั้งนี้รวมทั้งวิชาพื้นฐานเฉพาะด้านและวิชาเอกบังคับ

๓. วิชาเลือกเสรี ๖ หน่วยกิต

รวมทั้งสิ้น ตั้งแต่ ๑๒๙ - ๑๔๒ หน่วยกิต

บางสถาบันอาจมีข้อบังคับว่าวิชาชีพหรือวิชาเฉพาะสาขาจะต้องสอบได้คะแนนเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐ (A = ๔, B = ๓, C = ๒, D = ๑ และ F = ๐) ในบางกรณีที่วิชาใดได้ต่ำกว่า C จะต้องเรียนใหม่ (repeat)

อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่มหาวิทยาลัย สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทยยังต้องให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ (ทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) อีกด้วย ดังนั้น มหาวิทยาลัยของรัฐจึงต้องใช้หลักการเดียวกัน

องค์ประกอบที่ ๓ เนื้อหาวิชาหรือโอกาสทางการเรียนรู้ (Learning opportunity) ซึ่งมักจะมีสาขาดังนี้คือ

๑. วิชาประเภทวิชาสามัญทั่วไป (General หรือ Liberal Education) วิชาประเภทนี้ถือได้ว่าเป็นรากฐานของชีวิต และเป็นรากฐานในการที่จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

Locke, Gibson, และ Arms^{๑๙} ได้สรุปแนวคิดหลักในการจัดเนื้อหาวิชาสามัญทั่วไปว่ามีอยู่ ๗ ประการ คือ

๑. การเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้มีการศึกษา

^{๑๘}ดูรายละเอียดได้ที่ มหาวิทยาลัยนเรศวร, คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา ๒๕๔๖, กองบริการการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

^{๑๙}ดูรายละเอียดได้ที่ Locke, Louis G., Gibson, William M., Arms, George, Toward Liberal Education, fourth edition, (New York : Holt, Rinehart, and Winston, ๑๙๖๖).

๒. ความสามารถในการอ่านและเขียน
๓. การคิด การใช้หลักตรรกวิทยาในการคิด
๔. ความเข้าใจและการเข้าถึงสุนทรียภาพทางศิลปะ รวมทั้งวรรณคดี
๕. ความรู้ความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๖. ความรู้และความเข้าใจต่อกระบวนการทางสังคม
๗. ปรัชญาและศาสนา ความเข้าใจถึงหลักสัจธรรม (Reality)

ซาดา กลิ่นเจริญ^{๒๐} ได้เสนอความคิดว่าการศึกษาทั่วไปมีบทบาทหรือหน้าที่ดังนี้

๑. ช่วยให้คนเข้าใจตนเอง เข้าใจถึงความสามารถและศักยภาพของตนเอง
  ๒. ช่วยให้คนรู้จักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ รู้จักช่องทางและวิธีการสื่อความคิด เพื่อให้ การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
  ๓. ช่วยให้คนเข้าใจสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ มีความเข้าใจในชีวิตและความเป็นอยู่ของคนอื่น
  ๔. ช่วยให้คนเข้าใจถึงบทบาทของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็รู้จักการใช้และควบคุมเทคโนโลยีเหล่านั้นไม่ให้เป็นภัยต่อมนุษยชาติ
  ๕. ช่วยสร้างมาตรฐานในการดำเนินชีวิตที่จะนำไปใช้ในการประเมินคุณค่าในด้านต่างๆ ของชีวิต เช่น ความซาบซึ้งในศิลปะ ดนตรี อันเป็นการนำไปสู่การมีสุนทรียภาพของชีวิต
  ๖. ช่วยให้เกิดวิสัยทัศน์และทักษะในการคิดเพื่อแก้ปัญหา โดยการใช้ความรู้ในธรรมชาติของวิชาต่างๆ มาเป็นองค์ประกอบในการคิด
  ๗. ช่วยสร้างพื้นฐานทางด้านความรู้ ความคิด เพื่อใช้แสวงหาความรู้ในระดับสูงขึ้นไป และเป็นฐานสำหรับเข้าใจความรู้ในแขนงต่างๆ ที่สนใจ
  ๘. ช่วยให้คนรู้จักควบคุมตนเอง อยู่ในขอบเขตของเหตุผลและความเป็นมนุษย์
- จากรายงานเรื่องการอุดมศึกษา^{๒๑} ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไป **Liberal Education** ไว้ว่า การศึกษาและการฝึกฝนจะต้องเป็นส่วนสำคัญแก่อุทิศให้สังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเหนียวแน่น เพื่อนำไปสู่คุณค่าของความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้โดยการใช้มาตรการต่าง ๆ คือ
๑. จะต้องมีมาตรการที่จะส่งเสริมการเรียนวิชาประเภทการศึกษาทั่วไป Liberal Education เพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม การให้ข่าวสารอันแจ่มชัดแก่สังคม
  ๒. จะต้องมีมาตรการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าคนผู้นั้นจะมีสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อายุ เพศ อย่างไรก็ตาม
  ๓. การบริการทางการศึกษาจะต้องเพิ่มเป้าหมายให้แก่ประชาชนที่พ้นวัยทำงาน (เกษียณอายุงาน) โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาด้านวิชาการ (Liberal Education)

^{๒๐}ซาดา กลิ่นเจริญ, เอกสารคำสอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (มปป.), หน้า ๗๒-๗๓.

^{๒๑}Higher Education :

<http://www.minedu.fi./julkaisut/KESU๒๐๐๔/eng/engKESUsis.html>.

ชาดา กลิ่นเจริญ^{๒๒} ได้เสนอต่อไปว่าการศึกษาทั่วไปควรมีองค์ประกอบดังนี้

๑. ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการสร้างความสามารถในการติดต่อสื่อความคิด เช่นภาษา ความเข้าใจในสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกและขยายวงต่อไปถึงระดับสากล ได้แก่ วิชาจำพวก สังคมศาสตร์และสังคมศึกษา

๒. ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสืบเนื่องของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

๓. ความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ รวมทั้งการรู้จักคิดคำนวณ ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นรากฐานที่จะศึกษาในระดับสูงขึ้น

๔. ความรู้ ความเข้าใจและสุนทรียภาพในด้านความงาม เช่น ศิลปะดนตรี

๕. ความรู้ ความเข้าใจในการที่จะปฏิบัติตามหลักจริยธรรม และค่านิยมอันดีของชาติ

๖. ความสามารถและทักษะที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งสุขภาพของตน ครอบครัว ชุมชนและสังคม ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพ

๒. วิชาชีพหรือวิชาเฉพาะสาขา (Professional) วิชาประเภทนี้เป็นวิชาที่ผู้เรียนตั้งใจ จะให้เกิดความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ได้ตั้งใจไว้ และมักจะเรียกว่า วิชาเอก (Major field of study) เช่นผู้ที่ต้องการไปประกอบอาชีพเป็นนักบัญชีก็ต้องเรียนวิชาทางการ บัญชีและวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก และมีจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวน หน่วยกิตที่จะต้องเรียนเพื่อรับปริญญาตรี จำนวนหน่วยกิตสำหรับวิชาเอกเปลี่ยนไปตามลักษณะของ วิชาเอกของแต่ละคณะ และระหว่างมหาวิทยาลัยต่อมหาวิทยาลัย

ในวิชาชีพนั้นอาจมีวิชาเลือกเฉพาะสาขา ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาที่ สนใจในสาขาวิชาชีพนั้นลึกซึ้งยิ่งขึ้น

๓. วิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการศึกษาในแขนงอื่นๆ ที่อาจเป็น วิชาที่ต้องการเสริมวิชาชีพหรือวิชาที่เรียกได้ว่าขยายขอบเขตของความสนใจให้ขยายวงกว้างหรือ ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ ๔ การนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะตาม เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้จึงหมายถึงวิธีการต่างๆ ที่ให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมี เนื้อหาวิชาเป็นสื่อหรือตัวเชื่อม

ในการใช้วิธีการสอนนั้นแบ่งได้เป็น ๒ ประเด็นคือ วิธีสอนและแผนการสอน

๑. วิธีสอน หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน พันธ์ หันนา- คินทร์^{๒๓} ได้เสนอวิธีการสอนไว้ และที่มักจะนำมาใช้ในระดับอุดมศึกษาคือ

๑.๑ การปาฐกถา (Lecture and verbal presentation) โดยผู้สอนเป็นผู้แสดง ความรู้ ความคิดเสนอต่อผู้เรียน วิธีนี้จะได้ผลเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอนที่จะ นำเสนอความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงได้อย่างเป็นขั้นตอนและกระจ่างชัด การปาฐกถาอาจจะมีการ แสดงด้วยแผนภูมิ ภาพ ภาพฉาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น และน่าจะเป็นวิธีถ่ายทอด

^{๒๒}ชาดา กลิ่นเจริญ, เอกสารคำสอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (ม.ป.ป.), หน้า ๗๔.

^{๒๓}พันธ์ หันนาคินทร์, การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร, หน้า ๖๕ - ๗๗.

ความรู้ ความคิดได้เร็วที่สุด แต่ Wriston^{๒๔} ว่า วิธีนี้เป็นวิธีที่อาจจะได้ผลน้อยที่สุดที่จะถ่ายทอดความรู้ต่างๆ

๑.๒ การอภิปราย (Discussion) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาที่สอน จุดหมายของการอภิปรายเพื่อต้องการให้เกิดความคิดที่หลากหลาย แล้วหาข้อสรุปจากแนวคิดต่างๆ ที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นด้วยความช่วยเหลือจากผู้สอน

โดยทั่วไปวิธีนี้มักจะใช้ร่วมกับปาฐกถา เพราะถือว่า การปาฐกถาจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อคำสอนที่ผู้สอนได้แสดงไว้ตั้งแต่แรก ทั้งนี้ก็เพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น

๑.๓ การปฏิบัติหรือการทดลอง (Laboratory) เป็นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้เรียนมาแล้ว หรือเป็นการตรวจสอบทฤษฎีที่ได้เรียนไปว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้เพียงใด มีอุปสรรคและปัญหาอย่างไร การปฏิบัติหากไม่ใช่เป็นการกระทำในห้องปฏิบัติการก็อาจจะนำทฤษฎีไปปฏิบัติจริงนอกสถานที่ ที่มักจะเรียกว่าเป็นการฝึกภาคสนาม (Field work)

ในบางกรณีการปฏิบัติการยังหมายถึงรวมถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อหารูปแบบในการทำงานชิ้นใหม่ เช่นวิชาประเภทศิลปะ สถาปัตยกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม เป็นต้น

๑.๔ การสัมมนา (Seminar) วิธีสอนแบบนี้มักจะใช้ในระดับสูงขึ้น เช่น ระดับชั้นปีที่ ๓ หรือปีที่ ๔ วิธีการนี้เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่สนใจอันอยู่ในขอบเขตของรายวิชาที่ศึกษา (Course of study) ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นแล้วนำผลการค้นคว้าเหล่านั้น มาเสนอต่อชั้นเรียน ซึ่งก็จะตามมาด้วยการอภิปรายจากผู้เรียนอื่นๆ รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนด้วย

การสัมมนาอาจจะเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ กล่าวคือ หลังจากการอภิปรายแล้ว ก็จะต้องนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปแบบ และหัวข้อที่นำมาสัมมนานั้นก็คือ ปัญหาจากการปฏิบัติที่ปรากฏ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการจึงเป็นการร่วมคิดเพื่อให้สามารถออกมาเป็นการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปแบบต่อไป

๒.แผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้ อุทัย ดุลยเกษม^{๒๕} ได้สรุปแผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้ไว้ ๔ วิธีคือ

๒.๑ กระบวนการเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วม Engaged Learning มีแนวคิดว่าการกระบวนการเรียนรู้เกิดได้ดีที่สุดเมื่อสิ่งที่เรียนนั้นเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัว และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน หรือเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นจากภายใน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในขณะที่ผู้เรียนเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่ก่อนแล้วเข้าสู่บรรยากาศในห้องเรียน เราจะเห็นว่าผู้เรียนที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Engaged Learning) มักเป็นคนที่รับผิดชอบในการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ด้วยตนเอง

^{๒๔}Wriston, Henry M., **Academic Process**, ๒nd ed., (New York : Columbia University Press, ๑๙๕๙), p. ๑๓๑.

^{๒๕}อุทัย ดุลยเกษม, **สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ, พ.ศ. ๒๕๔๕), หน้า ๒๕๐-๒๕๗.

๒.๒ กระบวนการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ร่วมกัน Collaborative learning ซึ่งถือว่าเป็นปรัชญาส่วนตน ไม่เพียงแต่เป็นเทคนิคที่ใช้เป็นการบ่งบอกถึงแนวทางที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความเคารพในความสามารถและการสร้างสรรค์หรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มที่มาร่วมกันทำงาน

สรุปได้ว่ากระบวนการสอนแบบนี้อาศัยตัวป้อน ทิศทางและการจัดรูปแบบเนื้อหาโดยตัวผู้เรียนเอง

๓. แผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ร่วมกัน Collaborative learning เป็นการทำงานร่วมกันของผู้เรียนที่แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายใต้การดูแลของผู้สอนเท่าที่จำเป็น ผู้เรียนจะต้องหาทางเพิ่มพูนความรู้ของกลุ่มตนเองให้มากขึ้นเพื่อจะได้ประสานกับกลุ่มอื่น ๆ ได้อย่างกลมกลืน เพราะแต่ละกลุ่มก็พยายามที่จะสร้างความรู้ให้สูงขึ้น จนเกิดสิ่งที่เรียกว่าเป็นความร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพ มีการกระจายความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกของกลุ่มไว้อย่างชัดเจน

๔. แผนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้แบบการยึดปัญหาเป็นฐาน Problem - based Learning กระบวนการเรียนรู้แบบนี้เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง วิเคราะห์ปัญหาเหล่านี้ แล้วแบ่งกลุ่มเพื่อหาทางแก้ปัญหาตามประเด็นปัญหาที่ได้วิเคราะห์แล้ว โดยเหตุนี้ผู้เรียนจึงต้องมีความรู้พื้นฐานดีพอที่จะเข้าใจทั้งข้อปัญหาและวิธีการต่างๆ ที่อาจนำมาใช้แก้ปัญหา ทั้งนี้ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ คือ

- ๔.๑ การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและสร้างสรรค์ต่องานหรือปัญหาจริง
- ๔.๒ รู้จักการให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน
- ๔.๓ สามารถบอกได้ถึงความพร้อมและไม่พร้อมของตนเองทั้งด้านความรู้พื้นฐาน
- ๔.๔ ความพยายามที่จะแก้ปัญหาต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

๒.๓.๒ แนวการสอนวิชาจำพวกการศึกษาทั่วไป (General education)

เนื่องจากวิชาจำพวกการศึกษาทั่วไปมีความสำคัญต่อการสร้างพื้นฐานให้แก่ชีวิต Cottrell^{๒๖} ได้เสนอแนวทาง (Approach) ในการสอนวิชาจำพวกนี้ไว้ ดังนี้ คือ

๑. กระบวนวิชาประเภทศึกษาเชิงสำรวจ (Survey course) เป็นการนำเนื้อหาเบื้องต้นของวิชาแขนงต่างๆ เข้ามารวมกัน เช่น กระบวนวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural science) ก็ประกอบด้วยวิชาเคมีเบื้องต้น และขยายวงออกไปถึงวิชาฟิสิกส์ ชีววิทยาและธรณีวิทยา วิชาศึกษาเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานเบื้องต้นที่มีความกว้าง ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ในทางสังคมศาสตร์ก็มีความรู้เบื้องต้นในวิชาเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ปรัชญา การเมืองการปกครอง และจิตวิทยาเป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาอยู่ที่ผู้สอนแต่ละท่านก็มักจะเชี่ยวชาญ คนละด้านจึงมักจะเน้นวิชาที่ตนถนัดมากกว่าสาขาอื่น

๒. ใช้ปัญหาทางสังคม (Social problem) หรือประเด็นขัดแย้งในสังคม (Controversial issues) เป็นหลัก ทั้งนี้เพราะปัญหาทางสังคมไม่ได้เกิดจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียง

^{๒๖} Cottrell, Donald, P., *Teacher Education for a Free People*, pp. ๙๑-๙๘.

อย่างเดียว แต่เกิดจากปัญหาอันหลากหลายเข้ามาเกี่ยวพันกับการศึกษาปัญหาสังคมจึงต้องพิจารณา ปัญหาต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน เช่น ปัญหาด้านแรงงาน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น เจตนาารมณ์ของการใช้แนวทางนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจปัญหาของสังคม อันจะนำไปใช้ในการปรับตัว และการแก้ไขปัญหาทางสังคมต่อไปได้

๓. ใช้ความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก (Needs of the student) จากความสนใจของผู้เรียน ก็อาจจะขยายวงกว้างไปครอบคลุมเนื้อหาทางด้านมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้ภายใต้ข้อเสนอแนะของผู้สอน แผนการสอนแบบนี้ถือได้ว่าเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตของผู้เรียนในกาลต่อไปตามลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ ปัญหาที่การวางแผนการสอนแบบนี้ก็คือปัญหาที่จะนำมาศึกษานั้นจะต้องเป็นความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนและมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในชีวิตของผู้เรียนด้วย

Pennington, Gus.^{๒๗} ได้เสนอแนะว่า การสอนที่ดีควรจะมีหลักดังนี้ คือ

๑. การสอนจะต้องเป็นสะพานเชื่อมระหว่างความเข้าใจของอาจารย์กับนิสิต
๒. อาจารย์ควรจะเรียนรู้จากนิสิตว่าเขารู้อะไร
๓. อาจารย์ทำการวิจัยให้ทราบถึงการปฏิบัติของตน ด้วยเจตนาารมณ์ที่จะปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้น
๔. อาจารย์ควรจะเข้าใจซึ่งถึงการคิดของตนเอง เหตุผลอย่างวิพากษ์ และการกระทำที่ได้พิจารณาอย่างถ่องแท้
๕. อาจารย์จะต้องเข้าใจในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนิสิตและขยายความรู้ไปสู่ นิสิตด้วยกระบวนการสอนที่เหมาะสม

๒.๓.๓ การวัดและการประเมินผลการศึกษา

ทุกสถาบันอุดมศึกษาก็ออกระเบียบเรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษาออกมาใช้ โดยมักจะประกาศเป็นข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ

๑. ระบุคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าศึกษา
๒. ระบบการศึกษา เช่น ใช้ระบบทวิภาค ตรีภาค หรือเอกภาพ เช่น เปิดการสอนเฉพาะภาคเรียนฤดูร้อน
๓. จำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำที่จะต้องศึกษาเพื่อให้จบการศึกษา
๔. แต่ละสาขาวิชาจะประกอบด้วยวิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะสาขาและวิชาเลือกเสรี
๕. ระบบการลงทะเบียน การเพิ่มและการถอนวิชา
๖. การกำหนดระดับผลการประเมิน เช่น แบ่งเป็น ๕ ระดับ (A, B, C, D, และ F) หรือ ๘ ระดับ (A, B+, B, C+, C, D+, D, และ F) ในการกำหนดเกรดนั้นจะใช้วิธีการอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่มหรือจะใช้ทั้ง ๒ วิธี
๗. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการลงทะเบียนรายวิชา

---

^{๒๗} Towards a New Profession New Professionalism : Accrediting Higher Education Teaching, อ้างใน Fry, Heather, Kettering, Steve และ Marshal, Stephany, A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education, pp. ๗-๑๐.

๘. กำหนดเงื่อนไขที่จะจบการศึกษา เช่นต้องได้เกรดสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐

๙. เงื่อนไขในการเลือกวิชาเอก วิชาโท

๑๐. ข้อกำหนดพิเศษที่เป็นไปตามลักษณะวิชา เช่น คณะพยาบาลศาสตร์ อาจจะต้องปฏิบัติงานในโรงพยาบาล หรือปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น

๑๑. ค่าประจำหน่วยกิต โดยมากก็ถือว่าวิชาภาคทฤษฎีเรียน ๑ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ก็ถือว่า มีค่า ๑ หน่วยกิต ถ้าเป็นภาคปฏิบัติก็อาจจะถือว่าต้องใช้เวลา ๒ หรือ ๓ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์มีค่า ๑ หน่วยกิต เป็นต้น

องค์ประกอบที่ ๕ การประเมินหลักสูตร

คำว่า การประเมินนั้น หมายถึง การกำหนดค่าของพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กระทำลงไป

สำราญ มีแจ้ง^{๒๘} ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัด หมายถึง การหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมาวัดผลจากการวัด ซึ่งมักจะออกมาเป็นตัวเลข สัญลักษณ์ หรือข้อมูล ส่วนการประเมินนั้นเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งของ หรือบุคคลอันได้แก่พฤติกรรมโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินค่า เช่น เปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อม

เฉลิมศรี ไชยศรี^{๒๙} เสนอว่า การประเมินหลักสูตรนั้นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมด โดยเฉพาะส่วนที่จะเป็นตัวแปรเกี่ยวข้องอย่างยั่งยืนกับ สิ่งที่เราจะประเมิน เช่น การประเมินผลการสอนการเรียน แล้วพิจารณาถึงอิทธิพลที่มีต่อการสอนการเรียน เช่น สภาพทางเศรษฐกิจสังคมของสภาพแวดล้อม การประเมินนั้นอาจจะเป็นการประเมินเฉพาะส่วนหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เรียกว่าการประเมินรูปแบบ Formative evaluation และการประเมินรวบยอด (Summative evaluation) เมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร

ในบรรดารูปแบบการประเมินหลักสูตรนั้นรูปแบบที่มีผู้นิยมใช้กันมากคือรูปแบบการประเมินแบบซีปปี้ (CIPP Model)

พนัส หันนาคินทร์^{๓๐} ได้เสนอว่าในการประเมินโดยใช้รูปแบบซีปปี้ เป็นการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร คือ

๑. ประเมินด้านบริบท (Context evaluation) ได้แก่การประเมินตามสภาวะการณ์ (Contingency) ซึ่งพิจารณาถึงองค์ประกอบภายนอก จุดหมายของโรงเรียนหรือประเมินความสอดคล้องระหว่างผลที่คาดหวังกับผลที่เกิดขึ้นจริง

๒. ประเมินด้านข้อมูลนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่นำมาใช้ในโครงการ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ และเครื่องอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ

^{๒๘} สำราญ มีแจ้ง, การประเมินโครงการทางการศึกษา, ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, (กรุงเทพฯ : นิธิพแอตเวอร์ไทซิ่ง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓-๒๐.

^{๒๙} เฉลิมศรี ไชยศรี, ระบบหลักสูตร - การสอน, (เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๙๙ - ๒๐๕.

^{๓๐} พนัส หันนาคินทร์, การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร, อ่างแก้ว, หน้า ๙๘ - ๑๐๓.

๓. ประเมินกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินเพื่อควบคุมการบริหารหลักสูตรเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งประเมินความสามารถของบุคลากรผู้รับผิดชอบในการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าภาควิชา เป็นต้น

๔. ประเมินผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลสำเร็จของการใช้หลักสูตร การประเมินขั้นนี้อาจเป็นการประเมินในขณะที่กำลังใช้หลักสูตรหรือเมื่อสิ้นสุดการใช้หลักสูตรโดยการใช้เกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ (Instrumental criteria) หรือเกณฑ์ตามผลต่อเนื่อง (Consequential criteria) ก็ได้

แหล่งข้อมูลในการประเมินอาจจะได้จากผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญในด้านการใช้หลักสูตร หรือจากผู้ปกครองรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ที่ใช้งานจากผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

สรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงข้อกำหนดที่ให้ผู้เรียน ได้เรียนหลักสูตรแบ่งเป็นองค์ประกอบได้ ๕ องค์ประกอบคือ **จุดหมายของหลักสูตร** ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความต้องการที่จะให้เกิดผลแก่ผู้เรียน **รูปแบบและโครงสร้าง** หมายถึงทิศทางที่บ่งชี้ถึงแนวทางและการเน้นถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เช่นจะเน้นทางด้านสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ย่อมมีจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องเรียนทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก **เนื้อหาของหลักสูตร** หรือกระบวนการวิชา ว่าแต่ละวิชาจะมีองค์ความรู้และการปฏิบัติอย่างไรบ้าง เนื้อหาวิชามักประกอบขึ้นด้วยวิชาสามัญทั่วไปหรือวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งถือเป็นวิชาบังคับ สำหรับผู้เรียนทุกสาขาวิชา วิชาเฉพาะทางหรือวิชาเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและวิชาเลือก **การนำหลักสูตรไปใช้** ได้แก่วิธีการนำความรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติไปสู่ผู้เรียน และการ**ประเมินหลักสูตร** เพื่อพิจารณาความได้ผลของการใช้หลักสูตรเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

๒.๔ การบริหารงานวิชาการ

๒.๔.๑ การบริหารงานวิชาการในระดับอุดมศึกษา

ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วยคณะวิชาต่างๆ ที่มีความมุ่งหมายที่จะสร้างบัณฑิตในสาขาให้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งที่สถาบันนั้นตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามลักษณะเฉพาะของสถาบันเหล่านั้น นอกจากคณะวิชาแล้วก็อาจจะมีสถาบันต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่หนักไปในการวิจัยหรือการให้บริการแก่สังคมเป็นหลัก^{๓๑)}

การบริหารงานวิชาการของสถาบันระดับอุดมศึกษาแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. พิจารณาด้านโครงสร้าง ในแต่ละคณะจะมีคณบดีเป็นผู้รับผิดชอบแล้วแบ่งย่อยเป็นภาควิชา (Department) มีหัวหน้าภาควิชารับผิดชอบ

หน้าที่ของคณบดีคือการควบคุมโปรแกรมด้านวิชาการของคณะ โดยมีคณะกรรมการวิชาการของคณะเป็นหน่วยงานให้คำปรึกษาในการกำหนดนโยบายในการจัดกระบวนการวิชา เงื่อนไขและมาตรฐานการจัดการสอนการเรียนหรือการเลื่อนฐานะทางวิชาการของผู้สอน

^{๓๑)}Kerterz, Stephen D., ed., *The Task of Universities in a changing world*, ๒nd ed., (Notre Dame : University of Notre Dame Press, ๑๙๗๒), pp. ๑๒-๑๑.

หัวหน้าภาควิชาเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดกับรายละเอียดของกระบวนการวิชานี้ อยู่ในกรอบอำนาจหน้าที่ของภาควิชาอื่นๆ

๒. พิจารณาด้านบุคลากร

๒.๑ ตำแหน่งทางวิชาการ โดยหลักการทั่วไปก็มักจะแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ จากสูงลงไปหาต่ำดังนี้

ก. ศาสตราจารย์สำหรับประเทศไทยตำแหน่งนี้จะต้องได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

ข. รองศาสตราจารย์

ค. ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ง. อาจารย์ซึ่งในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ บัญญัติไว้ว่า “คณาจารย์ หมายความว่า บุคลากร ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้าน การสอนและการวิจัยในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาของรัฐและเอกชน”^{๓๒}

๒.๒ ตำแหน่งที่ไม่เกี่ยวกับการสอน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและการบริหารพนักงานด้านเทคนิค ตำแหน่งเหล่านี้ถือเป็นเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลืองานฝ่ายวิชาการให้ดำเนินไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และช่วยให้บุคลากรฝ่ายการสอนไม่ต้องเสียเวลาไปกับงานประจำ ซึ่งอาจใช้บุคลากรระดับต่ำกว่าอาจารย์ทำก็ได้

๓. เครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารวิชาการโดยเฉพาะด้านการสอนการเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

๓.๑ ห้องสมุดมี ๒ ระดับ คือ ห้องสมุดกลาง หรือห้องสมุดของสถาบันและห้องสมุดของคณะซึ่งมีหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่เปิดสอนในคณะนั้นๆ

Wriston^{๓๓} ให้ความสำคัญแก่ห้องสมุดในฐานะเป็นแหล่งให้ความรู้อย่างกว้างขวาง และเขาเชื่อว่าคุณภาพของอาจารย์อาจจะดูได้จากจำนวนครั้ง และประเภทของหนังสือที่อาจารย์ยืมไปหรืออ่านในห้องสมุด ยิ่งกว่าการขยันตรวจงานของผู้เรียน เขาถือว่าห้องสมุดเป็นหัวใจของสถาบัน^{๓๔}

๓.๒ ศูนย์ IT ในปัจจุบันเครื่องมือประเภทนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีคุณภาพสูงสามารถเสาะหาข้อมูลหรือสาระได้จาก Internet อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ศูนย์ IT บางสถาบันก็รวมอยู่ในห้องสมุดกลางของสถาบัน บางแห่งก็ตั้งเป็นศูนย์แยกเทศแยกออกจากห้องสมุดกลาง

๔. การพัฒนาคุณภาพของบุคลากร

๔.๑ บุคลากรทางการสอน (Teaching staff) อาจมีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การลาไปศึกษาต่อระยะยาวเพื่อเพิ่มวิทยฐานะ การลาไปศึกษาต่อระยะสั้น การศึกษาดูงาน การทำวิจัยทั้งในสถาบันและนอกสถาบัน การเข้ารับการอบรมสัมมนา การได้รับเชิญไปเป็นอาจารย์ต่างสถาบัน (Visiting professor)

^{๓๒} พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๒.

^{๓๓} Wriston, Henry M., *Academic Process*, p. ๑๓๓.

^{๓๔} *Ibid.*, p.๑๓๒.

การพัฒนาบุคลากรทางการสอนอาจมีกิจกรรมและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขของแต่ละมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ เช่น ต้องกลับมาสอนชดใช้ไม่น้อยกว่าเวลาที่กำหนดไว้ หรือหากไม่ปฏิบัติตามสัญญา ก็จะถูกปรับ เป็นต้น

๔.๒ บุคลากรที่ไม่ใช่ฝ่ายการสอน (Non - teaching staff) การพัฒนาบุคลากรประเภทนี้มักจะใช้เวลาสั้นกว่าฝ่ายการสอน เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการปฏิบัติงานที่กำลังปฏิบัติอยู่มากกว่าที่จะเป็นการส่งเสริมเพื่อให้ได้รับวิทยฐานะเพิ่มขึ้น

สรุป ได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นการดำเนินการจัดการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยการพิจารณาถึงโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ บุคลากรฝ่ายการสอนและฝ่ายไม่เกี่ยวกับการสอน การจัดหาเครื่องช่วยในการสอนและเครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการทำหน้าที่ให้มีคุณภาพสูงขึ้นอันจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของบัณฑิตที่จะสร้างขึ้น

๒.๔.๒ เปรียบเทียบรูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับรูปแบบที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา

รากฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบได้จากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐^{๓๕} กับประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๒^{๓๖} ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗ ในการเปรียบเทียบจะได้พิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ คือ

๑. โครงสร้างการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา

๑. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ระบุไว้ในข้อ ๔ ทำให้เห็นชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความกว้าง แต่ พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ตามความในมาตรา ๖ จำกัดวงไว้เพียงให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มจร ไม่สามารถขยายสาขาวิชาที่นอกเหนือไปจากนั้นได้

๒. เกณฑ์มาตรฐานฯ ของทบวงมหาวิทยาลัยใช้ระบบทวิภาค แต่ละภาคมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๕ สัปดาห์ แต่อาจมีระบบไตรภาค หรือจตุรภาคก็ได้ โดยมีการเทียบหน่วยกิตของระบบทั้ง ๓ นี้ไว้ ส่วน มจร ใช้ระบบทวิภาคเพียงอย่างเดียว โดยใช้เงื่อนไขเช่นเดียวกันคือแต่ละภาคมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๕ สัปดาห์

๓. มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปจะเรียนวันจันทร์ถึงศุกร์ หยุดวันเสาร์และอาทิตย์ ส่วนของมจร หยุดวันพระและมีวันหนึ่งในแต่ละสัปดาห์ว่างไว้ ในกรณีที่วันพระตรงกับวันจันทร์ถึงศุกร์

^{๓๕} พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่ ๕๑ ก, ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐), หน้า ๗ - ๒๖.

^{๓๖} ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาวิทยาลัย, ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย และหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง, ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๔๓, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙ - ๒๔.

ก็ให้ยกมาเรียนในวันว่างไว้ นั่น โดยเหตุนี้จึงอาจก่อให้เกิดความพลั้งเผลอขึ้นได้ในกรณีที่เป็นอาจารย์พิเศษที่เชิญมาจากสถาบันอื่น

๔. จำนวนหน่วยกิตที่ศึกษา เนื่องจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรกับปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๔๒ ข้อ ๗ ได้กำหนดจำนวนหน่วยกิตที่จะต้องศึกษาสำหรับปริญญาตรี ๔ ปีไว้ไม่น้อยกว่า ๑๒๐ หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน ๑๕๐ หน่วยกิต มจร จึงต้องถือมาตรฐานนี้เช่นเดียวกัน

๒. การบริหารบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคล

ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ เช่นเดียวกัน โดยเหตุที่บุคลากรส่วนใหญ่ใน มจร มีฐานะเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จึงมีวินัยสำหรับพระสงฆ์กำกับอีกชั้นหนึ่งด้วย

๓. หลักสูตรและการวัดผลประเมินผล

๑. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรออกเป็น ๓ หมวด คือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยเฉพาะหมวดวิชาศึกษาทั่วไปได้ระบุว่า “หมายถึงวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี”^{๓๗}

ขีดจำกัดของ มจร ในกรณีที่ว่าให้มีความเข้าใจธรรมชาติ ในกรณีที่มีความเข้าใจธรรมชาติย่อมจะหมายถึงทั้งวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จึงมีขีดจำกัดในด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ ที่ไม่อาจสอนได้อย่างกว้างขวางเหมือนมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป จึงอาจขาดความสมบูรณ์ในเนื้อหาวิชาด้านนี้ไปบ้าง

๒. การศึกษาวิชาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มีวิธีสอนหลายอย่าง บางแนวก็ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับนิสิตของ มจร เช่นการสอนโดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey method) เพราะสมณะจะเดินทางไปที่ต่างๆ ปะปนกับประชาชนทั่วไปก็คงไม่เป็นการสมควร

ในด้านการประเมินผลนั้น มจร ใช้แบบอิงเกณฑ์เป็นหลัก กล่าวคือกำหนดตายตัวลงไปว่า ได้คะแนนร้อยละเท่าไร ถือเป็นค่าระดับ (Grade) มหาวิทยาลัยหลายแห่งใช้การพิจารณาค่าระดับโดยใช้วิธีอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม (Criterion reference and norm reference)

^{๓๗} เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี, หน้า ๒๑.

๔. การบริหารงานวิชาการ

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๒ ไม่ได้ระบุไว้ จึงต้องใช้วิธีการบริหารงานวิชาการตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นหลัก ปรากฏว่า

๑. ตำแหน่งทางวิชาการของทุกแห่งเป็นระบบเดียวกัน คือ มีตำแหน่งศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ เป็นหลัก

๒. ทุคมหาวิทยาลัยมีสภาวิชาการ แต่ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแตกต่างไปจากมหาวิทยาลัยอื่น คือกรรมการสภาวิชาการโดยตำแหน่งได้แก่รองอธิการบดีที่เป็นพระภิกษุ ส่วนกรรมการอื่นเป็นคนบติ ไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นพระภิกษุ

๒.๔.๓ เอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)

เอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิจารณาจากพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐^{๓๘} สรุปได้ดังนี้

๑. ตามมาตรา ๖ กำหนดวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดการศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ และคฤหัสถ์รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแกนกลางของการให้การศึกษาจึงอยู่ในขอบเขตของพระพุทธศาสนาเท่านั้น

๒. ตามมาตรา ๑๑ ระบุว่า กิจการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่อยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ข้อความตามมาตรา ๑๑ ไม่มีระบุในมหาวิทยาลัยแห่งอื่น

๓. ตามมาตรา ๑๓ ว่าด้วยรายได้ของมหาวิทยาลัย ข้อ (๓) ระบุว่ามิมีรายได้จากเงินอุดหนุนจากศาสนสมบัติกลาง ซึ่งไม่ได้ระบุไว้โดยตรงในมหาวิทยาลัยอื่น

๔. ตามมาตรา ๑๗ ว่าด้วยสภามหาวิทยาลัย

๔.๑ นายกสภามหาวิทยาลัยนั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระเถระส่วนมหาวิทยาลัยอื่นนั้นแต่งตั้งโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

๔.๒ กรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน ๗ รูป สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจากพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีหรือคนบติ

๕. ในหมวด ๓ ว่าด้วยบัญชีและการตรวจสอบ ได้มีระบุไว้ในมาตรา ๔๓ ถึง ๔๗ โดยกำหนดไว้ในมาตรา ๔๕ ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัย

๖. เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ จึงทำให้

^{๓๘}พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๒๕ - ๔๘.

๖.๑ การรักษาระเบียบวินัยของนิสิตนั้นต้องมีพระวินัยกำกับอยู่ ปัญหาทางด้านความประพฤติของนิสิตจึงเบาบางกว่าในมหาวิทยาลัยทั่วไป

๖.๒ การจัดเวลาสอนในช่วงเช้านี้จะต้องมีเวลาช่วงพักระหว่างเวลา ๑๑.๐๐ – ๑๒.๐๐ น. เพราะเป็นเวลาที่จะต้องฉันภัตตาหารเพล

๖.๓ วันหยุดประจำสัปดาห์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หยุดวันพระ ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นหยุดวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งอาจไม่ตรงกับของมหาวิทยาลัยอื่น

๒.๔.๔ แนวคิดเรื่องการบริหารงานวิชาการจากคู่มือการบริหารมหาวิทยาลัยของ Knowles^{๓๙}

๑. นโยบายและมาตรฐานทางวิชาการ Manning, Turnstone E^{๔๐} เสนอว่า

๑.๑ การกำหนดนโยบายทางวิชาการโดยสภามหาวิทยาลัย เนื่องจากสภามหาวิทยาลัยมีอำนาจสูงสุดในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดนโยบายทางด้านวิชาการ ในกรณีเช่นนี้สภามหาวิทยาลัยจำเป็นต้องได้รับทราบแนวทางการเคลื่อนไหวทางวิชาการของโลกและจะต้องได้รับทราบความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรทางกฎหมายในการวางนโยบายทางวิชาการด้วย

๑.๒ การกำหนดนโยบายทางวิชาการโดยคณะอาจารย์ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาดirect จึงอยู่ในฐานะที่จะเสนอความคิดเห็นทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติให้แก่สภามหาวิทยาลัย คณะอาจารย์จะต้องไม่พยายามยึดติดกับสิ่งที่ทำมาแล้วอย่างเหนียวแน่น แต่ควรจะต้องหาทางปรับปรุงมาตรฐานทางวิชาการให้สูงขึ้นโดยผ่านสภามหาวิทยาลัย ในขณะที่เดียวกันคณะอาจารย์ก็ต้องสร้างกลไกเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและการเสนอความคิดเห็นนี้จะปรับปรุงนโยบายทางวิชาการด้วย

๑.๓ การกำหนดนโยบายทางวิชาการโดยนิสิต นิสิตเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการปฏิบัติตามนโยบายทางวิชาการ คณะอาจารย์จึงควรกระตุ้นให้นิสิตแสดงความคิดเห็นต่อการจัดทำนโยบายทางวิชาการด้วย ทั้งนี้ โดยการสร้างกลไกให้นิสิตได้เสนอความคิดเห็นพร้อม ทั้งเหตุผลในเรื่องการจัดเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการสอนนิสิต ก็ควรมีส่วนเสนอความคิดเห็นเหล่านี้ด้วย

สำหรับนโยบายในด้านวิชาการโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ คือ

- ก. การกำหนดรายวิชาบังคับสำหรับปริญญาในระดับต่างๆ
- ข. ข้อกำหนดสำหรับปริญญาชั้นสูง
- ค. การให้ความเห็นชอบกระบวนวิชาและหลักสูตรใหม่
- ง. การให้ปริญญาเกียรติคุณ
- จ. ข้อกำหนดการเข้าเป็น Candidate และเกณฑ์การจบปริญญา

^{๓๙} Knowles, Asas, Editor-in-chief, *Handbook of College and University Administration*, (New York : McGraw-Hill Book Company, ๑๙๗๐), pp. ๓-๕๙ to ๓-๖๘.

^{๔๐} Manning, Turnstone E., "Academic Affairs Administration", in *Handbook of College and University Administration*, pp. ๒-๓ to ๒ - ๖๕.

- จ. ข้อบังคับว่าด้วยการรับเข้าเป็นนิสิต
- ช. การเทียบและการถ่ายโอนหน่วยกิต
- ซ. การเทียบหน่วยกิตด้วยวิธีการอื่นๆ
- ฅ. โปรแกรมการศึกษาต่างประเทศ
- ฉ. การกำหนดภาระในการสอนของอาจารย์

๒. การวางแผนและการสร้างหลักสูตร

ในประเด็นนี้ Kenworthy, Walter J.^{๔๑} ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนและการสร้างหลักสูตรว่า

๒.๑ จากการศึกษาความรู้และขนาดของมหาวิทยาลัยขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการวางแผนและสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับการขยายตัวเหล่านั้น ในบรรดาการขยายตัวเหล่านี้ ประกอบด้วย การขยายตัวของสังคม ความสนใจของคณะอาจารย์ ปัญหาที่ได้สะสมมาเป็นที่ยอมรับ หลักสูตรสำหรับโปรแกรมพิเศษ ความต้องการของสังคม ความต้องการของนิสิต ความต้องการของหน่วยงานภายนอก ความสนใจของฝ่ายบริหาร ฐานะการเงินที่จะนำมาใช้สนับสนุน และลักษณะเฉพาะของสถาบัน

๒.๒ แนวทางการสร้างหลักสูตร ประกอบขึ้นด้วยขั้นตอนต่าง ๆ คือ การศึกษาตัวเอง การตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจการสร้างหลักสูตร ที่ปรึกษาจากภายนอก การเสนอต่อกรรมการสภามหาวิทยาลัย การวิเคราะห์ผลผลิต ความต้องการของสังคม การได้รับข่าวสารของคณะอาจารย์ ทฤษฎีหลักสูตร

ในการสร้างหลักสูตร ควรจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ คือ ความพยายามที่จะปิดช่องว่างระหว่างการศึกษาทั่วไป และการศึกษาเพื่ออาชีพ การกำหนดจำนวนหน่วยกิตและชั่วโมงเรียนของแต่ละรายวิชา โดยจัดให้มีประสบการณ์จริงตามหลักสูตร การสร้างความต่อเนื่องและบูรณาการของเนื้อหาในรายวิชา การสร้างกลุ่มวิชา เนื้อหาในกระบวนการวิชาจะต้องมีรากฐานจากจิตวิทยา และเครื่องมือเครื่องใช้ในการสอน จะต้องพิจารณาคุณค่าของกระบวนการวิชาต่าง ๆ อย่าง ถ่องแท้

๒.๓ เทคนิคและกลไกในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอาจมีเทคนิคต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ได้แก่ ความเข้ามามีส่วนร่วมของคณะบุคคล เช่น อาจารย์อาวุโส อาจเป็น ศาสตราจารย์ในภาควิชาต่างๆ ความรับผิดชอบของคณะอาจารย์ที่สำนึกอยู่เสมอว่าจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นระยะๆ การจัดให้มีการติดต่อสื่อความคิดได้อย่างสะดวก เช่น การประชุมคณะอาจารย์ในคณะวิชาหรือภาควิชา การส่งเสริมโดยผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำทางวิชาการ ส่วนผู้บริหารนั้นก็จะต้องมีบทบาทกระตุ้นให้คณะอาจารย์เกิดทัศนคติที่ใหม่ ๆ ขึ้น และส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง

๒.๔ การคัดเลือกนิสิต การจัดสาขาที่จะเข้าเรียน (วิชาเอก วิชาโท) และการจัดชั้นเรียนให้นิสิตประกอบไปด้วยขั้นตอนคือการรับสมัคร การรับสมัครนักเรียนเพื่อเข้าเป็นนิสิตอาจเริ่มจากการสร้างความสนใจให้แก่แก่นักเรียนมัธยมปลายในโอกาสต่างๆ เช่น การแนะแนวในชั้นเรียน การคัดเลือกอาจจะใช้

^{๔๑}Kenworthy, Walter J., in Knowles, *Instruction of College and University Administration*, pp. ๒-๑๖ to ๒-๓๕.

วิธีการต่างๆ โดยมากก็เป็นการสอบเข้าเรียน หรือการใช้คะแนนจากการสอบระดับชาติ (National norm) หรือให้โอกาสแก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ การมีการคัดเลือกก็เพื่อเป็นเครื่องประกันว่านักเรียนมีพื้นฐานทางวิชาการสูงพอที่จะเรียนให้จบได้

ในการคัดเลือกนั้น อาจจะหมายรวมถึงการจัดสาขาที่จะมีสิทธิเข้าเรียน เช่น วิชาเอก วิชาโท รวมไปถึงในตัวด้วย และในบางกรณีอาจใช้การจัดสาขาให้เข้าเรียนโดยใช้วิธีที่เรียกว่าการแบ่งด้วยวิธีพหุคูณ (Multi - discrimination)

ส่วนการจัดชั้นเรียนนั้นอาจจะต้องดูถึงลงไปว่าในแต่ละสาขาวิชาต้องการพื้นฐานอะไรบ้างจากโรงเรียนมัธยม เช่น หากจะเรียนทางด้านวิศวกรรมก็จะต้องพิจารณาถึงพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ โดยเฉพาะกลศาสตร์ เป็นต้น

๒.๕ การประเมินการสอน อาจจะทำให้ได้หลายทาง เช่น จากความคิดเห็นของนิสิต แต่จุดอ่อนก็คือนิสิตอาจไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการสอน และผู้ที่เข้มงวดในการสอนก็มักจะได้รับการประเมินในระดับต่ำ ในบางแห่งจึงไม่ใช่แบบสอบถาม แต่ให้ประเมินอาจารย์โดยมีเหตุผลหรือหลักฐานประกอบการประเมินนั้นด้วย

ประเมินจากเพื่อนอาจารย์และฝ่ายบริหารวิชาการโดยเฉพาะหัวหน้าภาควิชา จุดด้อยของการประเมินโดยผู้บริหารคือมักจะอยู่ไกลจากสภาพความเป็นจริงอันทำให้ผลการประเมินคลาดเคลื่อนไปได้

ไม่ว่าจะให้ใครเป็นผู้ประเมิน อาจารย์ควรจะได้รับทราบผลการประเมิน ติดตามมาด้วยความพยายามช่วยเหลือปรับปรุงสิ่งที่เป็นจุดอ่อนเท่าที่ปรากฏเป็นผลจากการประเมินซึ่งจะก่อให้เกิดการปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น

๓. การบริหารบุคลากรทางการสอน

การบริหารบุคลากรทางการสอน James, F. Don^{๔๒} ได้เสนอไว้ ดังนี้

๓.๑ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (Provost) เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านวิชาการโดยตรงต่ออธิการบดี รับผิดชอบงานทุกอย่างในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ เช่น คณบดี ฝ่ายรับนิสิต ฝ่ายทะเบียน, ฝ่ายห้องสมุด, ฝ่ายวิจัย ทั้งนี้ เว้นแต่หัวหน้าของฝ่ายได้มีฐานะเป็นรองอธิการบดี เช่น ในหลายมหาวิทยาลัยมักจะมีรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นผู้อนุมัติงบประมาณของคณะวิชาต่าง ๆ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการต้องควบคุมโปรแกรมการสอนการเรียนให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ และต้องพยายามปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้ทันสมัยอยู่เสมอ หรือริเริ่มโปรแกรมใหม่ขึ้นมา

ในกรณีที่ไม่มีคณบดีกำกับคณะ (Dean of the Faculty) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการก็จะต้องทำหน้าที่นี้ด้วย

๓.๒ คณบดีคณะวิชา เป็นหัวหน้าดูแลและรับผิดชอบงานต่าง ๆ ในคณะวิชา คือ

^{๔๒} James, F. Don., "Academic Organization", in Knowles Asas, *Handbook of College and University Administration*, pp. ๖-๑๓.

๑. การคัดเลือกบุคคลเพื่อเสนอเข้าเป็นอาจารย์ เสนอแนะเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ อัตราเงินเดือน และการกำหนดสิ่งตอบแทน

๒. การกำหนดหน้าที่ในการสอน และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

๓. การปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่

๔. การประเมินผลงานของอาจารย์

๕. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในวิชาชีพของอาจารย์

๖. การเป็นประธานในที่ประชุมอาจารย์ในคณะวิชา

๗. ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งอาจารย์ชั่วคราว รวมทั้งการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ

๘. การให้การนิเทศในเชิงวิชาชีพแก่อาจารย์

๙. การวางแผนการจัดและใช้หลักสูตร การพิจารณาหาทางปรับปรุงหลักสูตร แผนการสอนและกระบวนการสอบ

๑๐. การควบคุมงบประมาณของคณะวิชา

๑๑. การหาทางใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ให้คุ้มค่า การสร้างมาตรการป้องกันภัยอันตรายอันอาจเกิดขึ้น

๑๒. การอนุมัติให้ใช้ตำราสำหรับแต่ละกระบวนการวิชา

๑๓. การแต่งตั้งกรรมการเพื่อทำหน้าที่ต่างๆที่เกี่ยวกับการบริหารงานในคณะ

๑๔. การเข้าร่วมกิจการทางวิชาการและพิธีการต่างๆ ที่จัดขึ้นเนื่องจากพิธีการทางวิชาการ

๑๕. การวิจัยสถาบันและดูแลการจัดทำสถิติด้านวิชาการและการศึกษาของนิสิต

๑๖. การให้คำแนะนำในการจัดทำหนังสือคู่มือต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานวิชาการ เช่น คู่มือสำหรับอาจารย์ นิสิต และบุคลากรในคณะ

๑๗. การบริหารบุคลากรที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในกรณีที่คณะนั้นไม่มีผู้อำนวยการด้านบุคลากรที่ไม่เกี่ยวกับการสอน

๓.๓ คณบดีหรือผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย โดยมีคณบดีหรือผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชา คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยจะต้องให้ความร่วมมือคณะวิชาต่างๆ เพื่อทำการสอนและวิจัยตามข้อบังคับของบัณฑิตวิทยาลัย

๓.๔ คณบดีหรือผู้อำนวยการสอนศูนย์หรือสาขาที่อยู่นอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการศึกษาภาคสมทบ หน้าที่ของผู้บริหารในลักษณะนี้คือ

๑. จัดหาอาจารย์ให้เพียงพอต่อกระบวนการวิชาที่เปิดสอน อาจารย์เหล่านี้มักจะเป็นอาจารย์จ้างพิเศษ ให้มีค่าตอบแทนตายตัวเป็นรายชั่วโมง

๒. วางแผนกระบวนการวิชาหรือโปรแกรมพิเศษเพื่อสนองความต้องการที่กำลังเกิดขึ้นในสาขาที่รับผิดชอบ

๓. จัดทำงบประมาณ ควบคุมการใช้จ่าย และหาทางช่วยแก้ปัญหา หลายสถาบันถือว่าโครงการให้การศึกษภาคสมทบจะต้องอยู่ในลักษณะช่วยเหลือตนเอง

๔. ดูแลจัดการสอนการเรียนของภาควิชาต่างๆ

๕. ดูแลการลงทะเบียนและการจัดการเกี่ยวกับการลงทะเบียน

๖. ส่งเสริมให้มีการสอนทั้งที่คิดหน่วยกิต หรือไม่คิดหน่วยกิต

เนื่องจากสาขาตั้งอยู่ในชุมชนต่าง ๆ คอมบตีจะต้องมีความไวต่อการรับรู้ของความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถจัดรายวิชาให้สามารถสนองความต้องการเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว ในบรรดางานเหล่านี้อาจมีการจัดตั้งค่ายระหว่างภาคเรียนฤดูร้อน (Summer Camp) ด้วย

๓.๕ การบริหารงานวิชาการสำหรับรองอธิการบดีหรือคณบดีหรือผู้อำนวยการหรือผู้อำนวยการฝ่ายวิจัย

ในสถาบันอุดมศึกษานั้นการวิจัยมักจะถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่จะต้องมีการจัดการสอนการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษามากเท่าไร การเน้นเรื่องงานวิจัยก็ต้องมีมากขึ้นเพียงนั้น สรุปหน้าที่ของตำแหน่งดังกล่าวคือ

๑. พยายามส่งเสริมงานวิจัยการจัดหาแหล่งเงินทุนจากองค์การภายนอกเพื่องานวิจัย

๒. ดูแลงบประมาณที่จะใช้ในงานวิจัยให้ได้ผลคุ้มค่า ดังนั้นจึงมักจะมีคณะกรรมการกลั่นกรองงานวิจัยนี้ขอรับการสนับสนุนทางการเงินหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัยก่อนที่จะได้รับการอนุมัติจากผู้บริหาร

๓. หาทางเผยแพร่งานวิจัยใหม่ๆ ให้แก่คณะอาจารย์

Jame, F. Don^{๔๓} ได้สรุปแผนภูมิการจัดองค์การ (Organization Charts) สำหรับสถาบันที่มีขนาดและลักษณะต่างคือวิทยาลัยที่มีจุดหมายเฉพาะและมีขนาดเล็ก วิทยาลัยที่มีจุดหมายหลากหลาย มหาวิทยาลัย จากแผนภูมิเหล่านั้นแสดงให้เห็นว่าการจัดองค์การมีลักษณะหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับปรัชญาและทรัพยากรของแต่ละแห่ง

๔. นโยบายและกฎข้อบังคับเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน

นโยบายและกฎข้อบังคับเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน Jame, F. Don^{๔๔} มีรูปวิธีการปฏิบัติในด้านนโยบายและกฎข้อบังคับเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอนไว้ดังนี้

๔.๑ การเก็บรักษาทะเบียนประวัติของบุคลากร โดยปกติก็มีแบบฟอร์มสำหรับบันทึกคือ การแต่งตั้งหรือบรรจุเข้าทำงาน ระเบียบด้านผลการเรียน การกำหนดงานให้ทำ ทั้งงานสอนและงานวิจัย รวมทั้งงานอื่นที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ หลักฐานการติดต่อที่ตรงกับงาน

๔.๒ นโยบายการสรรหา คณบดีและหัวหน้าภาควิชาจะเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติ และอัตรากำลังที่ต้องการ และโดยปกติหัวหน้าภาควิชาจะเป็นผู้ระบุคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ

การสรรหาอาจทำได้หลายวิธี เช่นการหาตัวผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์ตั้งแต่คำสั่งเวียนอยู่ในมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นมหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษา หรือมหาวิทยาลัยอื่น การขอความเห็นจากอาจารย์ระดับศาสตราจารย์ที่ทำการสอนในสาขาวิชาที่ต้องการ หรือการประกาศทางสื่อต่างๆ แต่การที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในแบบ ๖ วิชา นั้น มักจะได้คนที่เชื่อถือได้มากกว่า เมื่อได้ตัวแล้วสถาบันที่ต้องการอาจารย์มักจะเชิญมาสัมภาษณ์ โดยสถาบันจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้

^{๔๓} Ibid., pp. ๖-๑๒ to ๖-๖-๑๗.

^{๔๔} Ibid., pp. ๖-๒๘ to ๖-๕๕.

๔.๓ การแต่งตั้ง เมื่อผ่านกระบวนการคัดเลือกแล้วก็จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ในระยะแรกจะเป็นการทดลองปฏิบัติงานให้มีกรณีเหตุการณ์ประเมินเป็นระยะๆ ใช้เวลา ๖ เดือน ถึง ๑ ปี เมื่อสิ้นสุดการทดลองปฏิบัติงานหากได้ผลเป็นที่พอใจที่จะแต่งตั้งเป็นการถาวรต่อไป

๔.๔ การพัฒนาด้านวิชาชีพ อาจใช้กิจกรรมต่างๆ โดยมากก็คือ

๑. การจัดสัมมนาเรื่องเกี่ยวกับการสอน

๒. การลดชั่วโมงสอนเพื่อทำกิจกรรมทางวิชาการ หรือการวิจัย สำหรับการวิจัยนั้น อาจให้ระยะเวลาเช่น ๖ เดือน ถึง ๑ ปี แล้วแต่ความยากง่าย และความกว้างขวางของเรื่องที่จะวิจัย

๓. การแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่างสถาบัน ทั้งนี้ เพื่อจะได้เห็นการทำงานของ สถาบันอื่น เพื่อเป็นรากฐานในการปรับปรุงตัวเองด้วย

๔. การลาไปศึกษาหรือวิจัยโดยไม่ได้รับเงินเดือน แต่มีระยะเวลานาน เช่น กว่า ๒ ปี แต่มีเงื่อนไข เช่น ยังจะต้องกลับมาทำงานเท่ากับเวลาที่ขอยุติหรือมากกว่า ทั้งนี้แต่ละ มหาวิทยาลัยก็มีข้อตกลงต่างกันไป

ในกรณีลาไปทำวิจัยโดยไม่ได้รับเงินเดือน แต่ตำแหน่งยังคงอยู่นั้นก็มีข้อวิจารณ์อยู่มาก เช่นอาจารย์บางท่านไปทำวิจัยให้แก่บริษัทเอกชน ก็ได้รับเงินเดือนทางบริษัท ผลงานวิจัยที่บริษัท เป็นฝ่ายได้อาจจะมีคุณค่ามหาศาลในเชิงพาณิชย์ในขณะที่ตำแหน่งที่สงวนไว้ว่าจะไม่สามารถใช้บรรจุ คนอื่นได้ ทำให้มหาวิทยาลัยเสียประโยชน์ไป

๔.๕ การเลื่อนตำแหน่งและเงินเดือน

๑. นโยบายเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการ Jone, F. Don^{๔๕} ได้รวบรวมตำแหน่งทาง วิชาการพร้อมทั้งคุณสมบัติไว้ เริ่มต้นจากนิสิตบัณฑิตศึกษาที่มาเป็นผู้ช่วยสอน นิสิตบัณฑิตที่มา ช่วยงานวิจัย ผู้ช่วยอาจารย์ Fellow ได้แก่นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิตที่มาเป็นอาจารย์ชั่วคราว ผู้ช่วย งานวิจัย ผู้ปาฐก (Lecturer) ผู้สอน (Instructor) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์รับเชิญ (Visiting professor) ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญ ศาสตราจารย์ วิจัย ศาสตราจารย์คลินิก (Clinical professor) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ

ตำแหน่งทางวิชาการเหล่านี้มักจะเริ่มต้นเสนอโดยภาควิชาผ่านการกลั่นกรองโดย คณะกรรมการวิชาการแล้วแต่งตั้งโดยคณบดี

๒. การเลื่อนเงินเดือน มีเกณฑ์ต่างๆที่นำมาประกอบการพิจารณาโดยมากก็ใช้เกณฑ์ดังนี้

ก. ความสามารถในการสอน

ข. ผลงานทางวิชาการ เช่น การวิจัย การเขียนตำรา เอกสารการสอน

ค. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถาบัน

ง. การให้บริการแก่สังคม

จ. กิจกรรมแนะแนวและสร้างความเป็นผู้นำ

^{๔๕} Ibid., pp. ๖-๓๗ to ๖-๔๐.

- ฉ. การมีบทบาทอย่างแข็งขันในสมาคมวิชาชีพ
  - ช. คุณสมบัติส่วนบุคคล เช่นความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันขันแข็ง เป็นต้น
  - ข. มีคุณวุฒิสูงสำหรับการสอนในระดับนั้นๆ
  - ฌ. อายุการทำงาน และการดำรงตำแหน่งที่ปฏิบัติอยู่
  - ญ. อยู่ภายในโควตาของการได้เลื่อนเงินเดือน
- ๔.๖ การให้ออกจากงาน มีด้วยกันหลายสาเหตุคือ

- ๑. การสมัครใจลาออก ในกรณีเช่นนี้จะได้รับการอนุญาตให้ลาออกหลังจากยื่นแสดงความจำนงไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เพื่อประโยชน์ในการสอนนิสิตจะได้ไม่ชะงักลง
- ๒. การให้ออกเพราะอายุการทำงาน หรืออายุตัวซึ่งโดยมากกำหนดไว้ ๖๕ ปี
- ๓. การให้ออกเพราะมีความผิด ความบกพร่องทางกายหรือทางจิตใจ ความบกพร่องทางความประพฤติหรือศีลธรรม หรือความบกพร่องอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถเป็นอาจารย์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การจัดการสอนในระดับสถาบันอุดมศึกษา

จากการศึกษาถึงการบริหารงานวิชาการของ Kenworthy, Walter J.^{๔๖} ได้มีการเสนองานด้านการสอนไว้ ดังนี้

- ๕.๑ การบริหารงานด้านการสอน (Instruction) มีเรื่องที่จะต้องพิจารณา คือ
  - ๑. กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาให้ชัดเจน และพยายามให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมให้มากที่สุด
  - ๒. ผู้บริหารฝ่ายวิชาการเลือกอาจารย์ที่จะทำการสอน โดยคำนึงถึงคุณภาพในการสอนเป็นหลัก
  - ๓. จัดเตรียมห้องเรียนให้เหมาะกับขนาดของชั้นเรียนและลักษณะของวิชาที่สอน
  - ๔. จัดหาแหล่งช่วยการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดที่มีบรรณารักษ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี
  - ๕. ส่งรายชื่อ นิสิตที่อาจารย์จะต้องสอนในแต่ละชั้น ในบางแห่งอาจจะมีบัตรเข้าชั้นเรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบกับบัญชีรายชื่อ
  - ๖. ให้อาจารย์ได้ทราบถึงวิธีประเมินการสอน
  - ๗. บางกระบวนวิชาอาจจะต้องมีผู้ช่วยสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาที่เป็นประเภทปฏิบัติ หรือวิชาที่ต้องใช้เครื่องมือที่มีความละเอียด เช่น อิเล็กทรอนิกส์
- ๕.๒ การพัฒนาและการปรับปรุงการสอน มีข้อควรพิจารณาดังนี้
  - ๑. ผู้บริหารฝ่ายวิชาการควรจะได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์ แต่ต้องพยายามหาข่าวสารให้รอบคอบ
  - ๒. แต่ละภาควิชาหรือคณะวิชาควรมีผู้ที่คอยทำหน้าที่แนะนำหรือแก้ปัญหาด้านการสอนให้แก่อาจารย์ ในกรณีนี้อาจารย์อาวุโสก็อาจทำหน้าที่ให้คำแนะนำได้ด้วย

^{๔๖}Kenworthy,Walter J, *Instruction*, ใน Know,Asas.,Handbook of college and University Administration, Ibid., pp. ๒-๑๖ to ๒-๓๕.

๓. ความคิดเห็นของนิสิตที่จะบอกแก่อาจารย์ผู้สอนว่ามีส่วนใดที่นิสิตเห็นว่ายังเป็นจุดด้อย กล่าวโดยสรุปก็คืออาจารย์กับนิสิตควรจะร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการในแต่ละกระบวนการวิชา

๔. การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเป็นไปของสังคมหรือของโลก การปรับปรุงหลักสูตรอาจเป็นการปรับปรุงทั้งหมด หรือบางส่วนและควรมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง

๕. การพัฒนาการสอน ควรจะเริ่มจากการคัดเลือกอาจารย์ที่มีคุณภาพเข้ามาสอน หลังจากนั้นก็มีขั้นตอนการประเมินอีกหลายครั้งจนกว่าจะได้รับใบอนุญาตให้เป็นอาจารย์อย่างถาวร

การปรับปรุงการสอนของอาจารย์ควรจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของหัวหน้าภาควิชา การได้ข้อมูลข่าวสารในด้านการสอนของอาจารย์ควรจะมาจกแหล่งต่างๆ รวมทั้งปฏิกริยาจากนิสิต ในกรณีนี้หัวหน้าภาควิชาก็ไม่ควรจะหวั่นไหว (Sensitive) ต่อข้อมูลที่ได้รับอย่างจำกัดหรือไม่รอบคอบ มาตรการต่างๆ ที่หัวหน้าภาควิชาจะทำนั้นควรจะระวังการกระทบต่อขวัญของอาจารย์ด้วย

๖. การปรับปรุงการสอนนั้น วิธีหนึ่งนี้อาจใช้ก็คือการสนับสนุนให้มีการพบปะกันระหว่างอาจารย์และนิสิตภายใต้บรรยากาศที่เปิดเผย รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๕.๓ การสนับสนุนการสอน อาจใช้วิธีการและบริการต่าง ๆ คือ

๑. การให้คำแนะนำวิธีเรียนในระดับมหาวิทยาลัยแก่นิสิตใหม่ ซึ่งอาจจะใหม่ต่อมหาวิทยาลัย หรือใหม่ต่อโปรแกรมวิชา เพื่อจะได้ใช้เป็นรากฐานในการเรียนต่อไป หากมีอาจารย์พออาจจะแบ่งนิสิตเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ ๒๐ คน ให้มีอาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษา

๒. การให้คำปรึกษาเชิงวิชาการแก่นิสิตที่มีปัญหาในการเรียน ไม่ว่าจะปัญหาทางวิชาการหรือการปฏิบัติ ปัญหาที่นิสิตมีอาจนำไปสู่การจัดการสอนเพื่อซ่อมเสริม หรือเป็นไปได้ที่อาจจะส่งเสริมให้นิสิตเข้าเรียนในโปรแกรมวิชาที่ยากขึ้น เช่น เข้าเรียนในโปรแกรมสำหรับเกียรตินิยม เป็นต้น

๓. การให้คำปรึกษาแก่นิสิตที่มีปัญหาพิเศษ เช่น นิสิตมีปัญหาบางอย่างที่ไม่เอื้อต่อการเรียน เช่น ไม่รู้จักแบ่งเวลา นิสัยในการเรียนที่ไม่พึงปรารถนา ความไม่สามารถจับประเด็นหรือไม่สามารถสรุปใจความ รวมทั้งการด้อยประสิทธิภาพในการอ่านหรือเขียนแสดงความคิดความผิดปกติทางอารมณ์ ความตื่นกลัวการสอบจนเกินไป การมาเรียนไม่สม่ำเสมอด้วยเหตุผลต่าง ๆ

๔. อุปกรณ์และการให้บริการเพื่อให้การเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ รู้จักใช้ห้องสมุด เครื่องช่วยต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือบทเรียนแบบโปรแกรม เนื่องจากเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้มีราคาแพง การใช้จึงควรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้ที่ได้รับการฝึกในการใช้และการรักษาซ่อมแซมเบื้องต้นได้

การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่อาจเกิดภัยอันตรายร้ายแรงขึ้นได้ จะต้องต้องมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

๕. การควบคุมดูแลการให้ระดับค่าคะแนน (Grade) มีหลักการอยู่ว่าจะต้องรักษามาตรฐานทางวิชาการ เพื่อให้ระดับค่าคะแนนสามารถเป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างถูกต้อง นายทะเบียนควรจะเป็นผู้กำหนดแบบฟอร์มในการเสนอผลการเรียนเพื่อความสะดวกและ

ความถูกต้องในการสรุปผลการเรียนเพื่อพิจารณาการจบการศึกษาในแต่ละระดับ ในระเบียบสะสม ควรจะบันทึกรายละเอียดอย่างอื่นด้วย เช่นรางวัลที่ได้รับ ลำดับที่ในชั้นที่เรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ ปฏิบัติ เป็นต้น

๒.๔.๕ ความหมายของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการ เบื้องต้นควรที่จะได้ ทำความเข้าใจเรื่องรูปแบบตามที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ทั้งในลักษณะที่เหมือนกัน หรือ คล้ายคลึงกันและที่แตกต่างกันออกไป โดยสรุปความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ให้ ความเห็นทางวิชาไว้มี ๔ ลักษณะ ประกอบด้วย

๑. รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบก็เป็นแบบอย่างแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่าง แต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ^{๔๗}

๒. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^{๔๘}

๓. รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ เป็นต้น^{๔๙}

๔. รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) แล้ว สามารถระบุและพยากรณ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย^{๕๐}

๒.๔.๖ องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการด้านตะวันตก คือ Bardo และ Hartman ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า การที่จะระบุว่า รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้นๆ^{๕๑}

ตัวอย่างของรูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลิต และข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ ถือว่า ผลิตผลของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัย

^{๔๗} ภัลลรัฐ วรเทพพิพิงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑.

^{๔๘} อุทัย บุญประเสริฐ, “ตัวแบบ หุ่นจำลอง แบบจำลองหรือโมเดล”, วารสารครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ฉบับเดือนเมษายน-กรกฎาคม ๒๕๑๖) หน้า ๓๑.

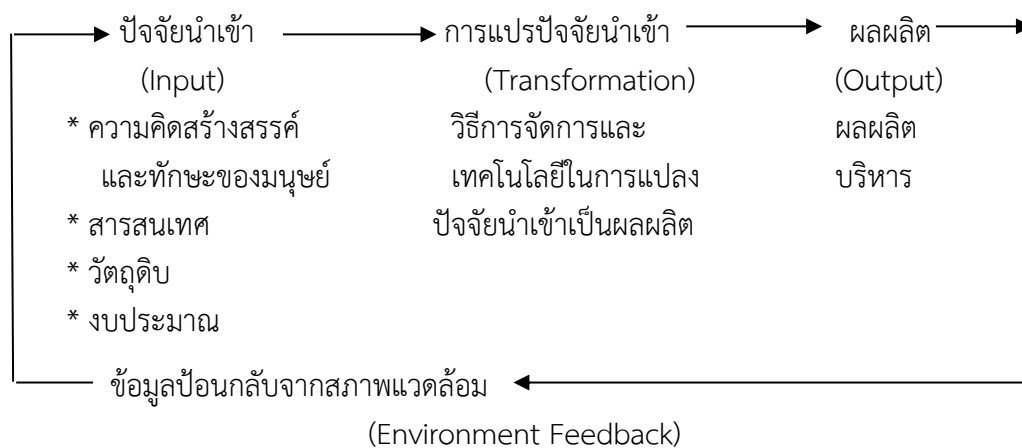
^{๔๙} ภัลลรัฐ วรเทพพิพิงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, หน้า ๒๒.

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

^{๕๑} Bardo, J.W. and Hartman, J.J., Urban Society : A Systematic Introduction, (U.S.A. : F.E. Peacock, ๑๙๘๒), p. ๙.

นำเข้าสู่เข้าไปผ่านกระบวนการซึ่งจะก่อให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก อันแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของรูปแบบที่มีลักษณะของความเป็นระบบเปิดตัว ปรากฏตามแผนภูมิ คือ^{๕๒}

แผนภูมิที่ ๒ แสดงรูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด

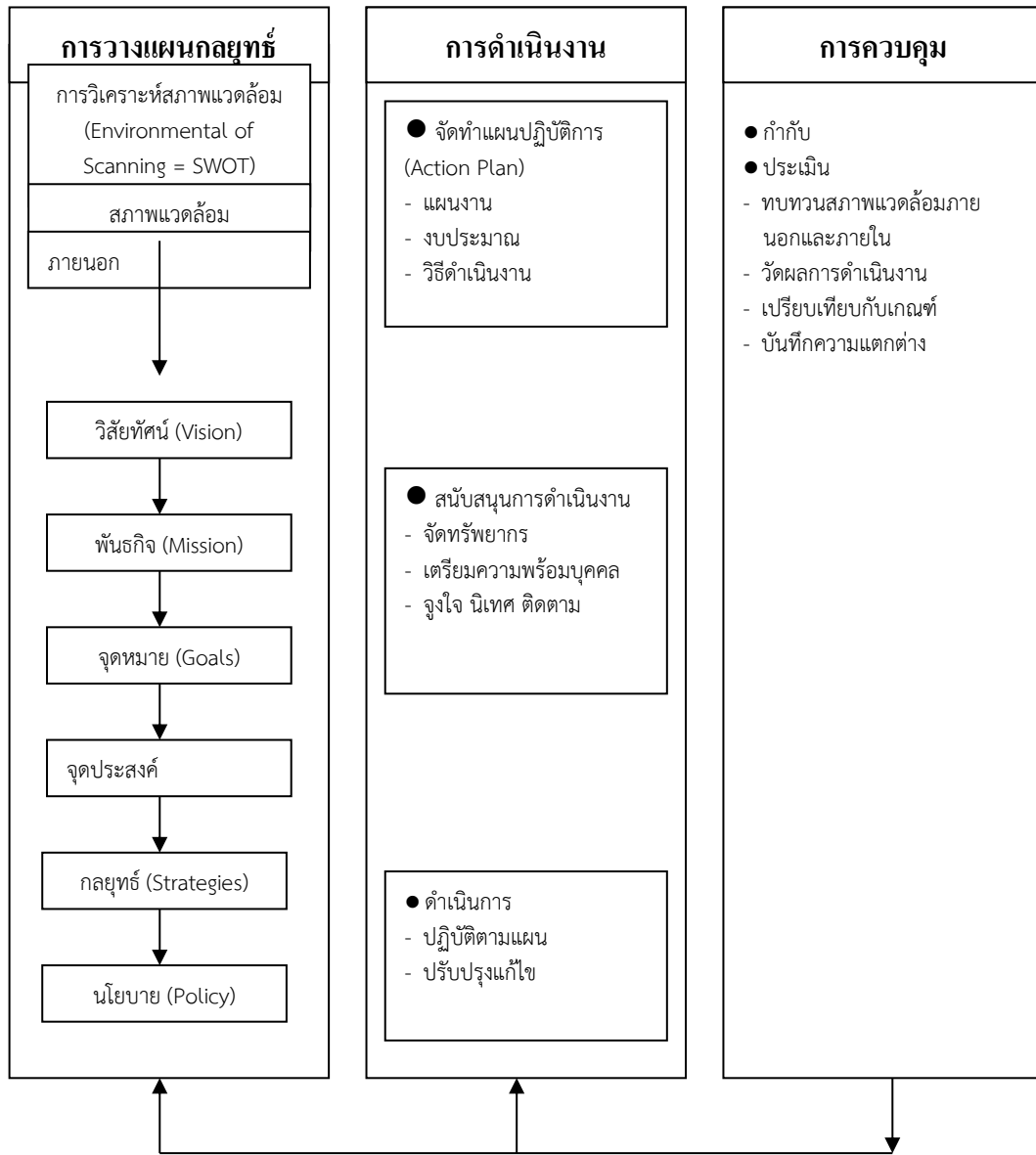

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ การดำเนินงานและการควบคุม^{๕๓} ดังแผนภูมิต่อไปนี้

^{๕๒} Ivancevich, J.H., et al., **Management : Principles and Functions**, ๓rd ed., (Boston : M.A.; Richard D. Irwin, ๑๙๙๔), p. ๑๔.

^{๕๓} สมานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์, **การบริหาร : หลักการ แนวคิดและการประยุกต์ทางการศึกษา**, เอกสารอัดสำเนาพิมพ์ในการสัมมนาทางวิชาการ. (ม.ป.ท.: ม.ป.ป.), หน้า ๔๗.

แผนภูมิที่ ๓ ตัวอย่างแสดงรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์

ที่มา : สมานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์, การบริหาร : หลักการ แนวคิดและการประยุกต์ทางการศึกษา, หน้า ๔๗.

๒.๔.๗ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบการบริหารงานนั้นจะมีมากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ดีนั้น ควรมีการจัดทำรูปแบบที่มีฝั่งกำหนด (requirement) ประกอบด้วยหลักสำคัญใหญ่ ๆ ๔ ประการ^{๕๔} คือ

๑. รูปแบบการประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันแบบรวมๆ (associative relationship)

๒. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้ โดยการสังเกตที่เป็นไปได้ในการที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบควรระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นรูปแบบควรจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว ยังควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้อีกด้วย

๔. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

๒.๔.๘ การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็คือ การทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยการตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะซึ่งอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดล (Model) จากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคเชิงสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ ๒ อย่าง^{๕๕} คือ

๑. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง และเหตุผลระหว่างตัวแปร

๒. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่างหรือสถานที่ได้ (Across time, Samples, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบสามารถนำไปสู่คำตอบ ๒ ข้อ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ และการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

ในเรื่องเดียวกันนี้ Eisner ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้ คือ^{๕๖}

^{๕๔} Keeves, P.J., *Educational Research, Methodology, and Measurement : An International Handbook*, (Oxford: Pergamon Press, ๑๙๘๘), p. ๕๖๐.

^{๕๕} อุทุมพร จามรมาน, “โมเดล”, *วารสารวิชาการ ๑-๒*, (ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๔๑), หน้า ๒๒.

^{๕๖} Eisner, E. “Educational Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation”, *Journal of Aesthetic Education*, (๑๙๗๖) : pp. ๑๙๒-๑๙๓.

๑. การประเมินโดยแนวทางนี้ไม่ได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบตอบสนอง (Responsive model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision making model) แต่อย่างไรอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกันตามวิจรรย์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

๒. รูปแบบการประเมินที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อน ลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ และต้องใช้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ทางการศึกษาระดับสูงในแวดวงการศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัย ผู้รู้ในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

๓. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเป็นผู้เที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้เกณฑ์มาตรฐานแลเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิตนเอง

๔. รูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และตามความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประเมินผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่น่าเชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในการวิเคราะห์สภาพและปัญหาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการ และจากผู้เป็นนักบริหาร นักวิชาการ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการนำเสนอที่จะช่วยพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ทั้งนี้จำต้องอาศัยข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์ได้อย่างลึกซึ้ง

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการพระพุทธศาสนา

กุลธน ธนาพงศ์^{๕๗} กล่าวว่า หลักการ ให้บริการ ได้แก่ ๑. หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ คือ ประโยชน์และ บริการที่องค์การจัดให้ นั้น จะต้องตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ๒. หลักความสม่ำเสมอ คือ การให้บริการนั้นๆ ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอมิใช่ทำๆหยุดๆ ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน ๓. หลักความเสมอภาคบริการที่จัดนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอหน้า และเท่าเทียมกันไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดในลักษณะแตกต่างจากกลุ่มคนอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด ๔. หลักความปลอดภัย ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากจนเกินกว่าผล ที่จะได้รับ ๕. หลักความสะดวก บริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ปฏิบัติได้ ง่ายสะดวกสบาย สิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มาก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาวะยุ่งยากใจให้แก่ผู้ให้บริการ หรือผู้ใช้บริการมากจนเกินไป

มิลเลท^{๕๘} ได้ชี้ให้เห็นว่า คุณค่าประการแรกของการบริการงานรัฐกิจทั้งหมด เป็นการปฏิบัติงานด้านการให้บริการที่ ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. การให้บริการที่เสมอภาคกัน (Equitable Service) มีหลักเกณฑ์ว่าบุคคลย่อมเกิดมาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคกัน คือ ประชาชนทุกคนควรมีสื่อสิทธิเท่าเทียมกัน ในด้านกฎหมายและการเมือง การให้บริการของรัฐจะต้องไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศิวนพวรรณ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

๒. การให้บริการด้วยความรวดเร็ว (Timely Service) ผลสำเร็จของการบริการนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จของงานหรือประสิทธิผลแต่เพียงอย่างเดียว หากจะต้องมีประสิทธิภาพด้วยคือ ต้องทันเวลา หรือทันเหตุการณ์ ตามที่ต้องการด้วย เช่น รถดับเพลิงมาภายหลังไฟไหม้หมดแล้ว การบริการนั้นก็ถือว่าไม่บรรลุประสิทธิภาพตามที่ต้องการ

๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) นอกจากให้บริการอย่างเท่าเทียม เสมอภาคกันและให้อย่างรวดเร็วแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงปริมาณคนที่เหมาะสม จำนวนความต้องการในสถานที่ที่เพียงพอในเวลาที่เหมาะสมอีกด้วย

๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) เป็นการให้บริการตลอดเวลา จะต้องมีความพร้อมและการเตรียมตัวในการให้บริการสาธารณชนเสมอ มีการฝึกอบรมอยู่เป็นประจำ เช่น การทำงานของตำรวจจะต้องบริการตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๕. การบริการอัตราก้าวหน้า (Progressive Service) เป็นการบริการที่เติบโตพัฒนาไปทั้งทางด้านผลงานและคุณภาพ เทคโนโลยีที่ทันสมัย แนวคิดเชิงปทัสถาน (Normative Concepts) แนวคิดเชิงประจักษ์ (Empirical Concepts)

การให้บริการสาธารณะตรงกับภาษาอังกฤษว่า Public Service Deliberly และได้มีวิวัฒนาการตั้งแต่มนุษย์มารวมกันอยู่เป็นประเทศแต่ละประเทศมีลักษณะของบริการสาธารณะที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมซึ่งบริการสาธารณะที่จัดทำขึ้นส่วนใหญ่จะมาจากฝ่ายปกครอง และ

^{๕๗} (ไพศาล ประโพธิเทศ, ๒๕๔๗ : ๑๓-๑๔)

^{๕๘} (Millet ๑๙๕๔, ๓๙๗ อ้างใน ไพศาล ประโพธิเทศ, ๒๕๔๗: ๑๓-๑๔)

อาจจะถือได้ว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการบริหารงานของภาครัฐ โดยเฉพาะในลักษณะงานที่ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรง โดยหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีหน้าที่ในการส่งต่อการบริการให้แก่ผู้รับบริการ มีนักวิชาการให้แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการที่ขอนามากล่าวพอสังเขป ดังนี้

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์^{๕๙} ได้ให้ความหมายของการให้บริการสาธารณะว่า หมายถึง การที่บุคคลกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณะ ซึ่งอาจเป็นของรัฐหรือเอกชน มีหน้าที่การส่งต่อการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยส่วนรวมการให้บริการสาธารณะที่เป็นระบบ “ระบบ” มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๖ ส่วน คือ ๑. สถานที่และบุคคลที่ให้บริการ ๒. ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร ๓. กระบวนการและกิจกรรม ๔. ผลผลิตหรือตัวบริการ ๕. ช่องทางการให้บริการและ ๖. ผลกระทบที่มีต่อผู้รับบริการ

ดังนั้นการประเมินผลจะช่วยทำให้ทราบถึงผลผลิตหรือการบริการที่เกิดขึ้นว่ามีลักษณะเป็นเช่นไรซึ่งจะเป็นข้อมูลป้อนกลับ(Feedback)เป็นปัจจัยนำเข้าต่อไปด้วยเหตุนี้ระบบการให้บริการสาธารณะลักษณะที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กิลเบิร์ต และเบอร์กเฮด^{๖๐} ได้มองว่าการให้บริการสาธารณะมี ๔ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

๑. ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือทรัพยากรอันได้แก่ บุคลากร ค่าใช้จ่าย อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก

๒. กิจกรรม (Activities) หรือกระบวนการ (Process) ซึ่งหมายถึง วิธีการที่จะใช้ทรัพยากร

๓. ผล (Results) หรือผลผลิต (Outputs) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากมีการใช้ทรัพยากร

๔. ความคิดเห็น (Opinions) ต่อผลกระทบ (Impacts) ซึ่งหมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบริการที่ได้รับจาก ความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการพิจารณาโดยใช้แนวคิดเชิงระบบที่มีการมองว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการนำปัจจัยนำเข้าเข้าสู่กระบวนการผลิตและออกมาเป็นผลผลิตหรือการบริการ เช่นเดียวกับแนวคิดของ ปี เอ็ม เวอร์มา จากความหมายที่กล่าวมามีประเด็นสำคัญ คือ การมองในแง่ของผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการให้บริการ ซึ่งสามารถวัดได้จากความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้รับบริการที่มีต่อระบบการให้บริการ

การบริการประชาชนเป็นการให้บริการสาธารณะประเภทหนึ่ง ถ้าหากการจัดระบบการบริหารงานที่ดีก็จะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

เคทซ์ และเบรนต์ ได้เสนอหลักการพื้นฐานของการให้บริการสาธารณะ ดังนี้

การปฏิบัติแบบเฉพาะเจาะจง (Specificity)ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (Universalism) หมายถึงการให้บริการประชาชน จะต้องไม่เลือกปฏิบัติ การวางตัวเป็นกลาง (Affective Neutrality) เป็นการให้บริการโดยไม่ใช้อารมณ์ บริการด้วยกริยาท่าทาง น้ำเสียงที่สุภาพ

ในประเทศไทยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๑ กำหนดให้ปี พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๔ เป็นปีแห่งการส่งเสริมการบริการประชาชนของรัฐ อีกทั้งข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี

^{๕๙} เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (๒๕๓๖,๑๓)

^{๖๐} (Gillbert and Birkhead อ้างถึงในสำนักงานนโยบาย และแผนกรุงเทพมหานคร ๒๕๓๘,๗๖)

พ.ศ. ๒๕๔๐ และนโยบายของรัฐบาลที่ประกาศให้มีการปฏิรูประบบราชการและระบบการทำงานของหน่วยงานของรัฐ มีเป้าหมายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบาย จึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริการของรัฐในทุกด้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างรวดเร็ว ถูกต้องเป็นประโยชน์ โดยการปรับปรุงขั้นตอนการบริการ

มีระบบการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ในทุกสาขาอาชีพ ดังนั้นการประเมินประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงระบบการทำงาน และเพิ่มคุณภาพการให้บริการของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (พงค์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุช เงินคล้าย ,๒๕๔๕:๓๖๑-๓๖๒)

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริการที่ดี

พงค์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุช เงินคล้าย กล่าวถึงหลักการบริการที่ดีมีดังนี้ หลักประสิทธิภาพ หมายถึง การให้บริการที่ได้ผลลัพธ์สูง แต่ใช้ทรัพยากรน้อยและคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การให้บริการได้ครบตามขอบข่ายของอำนาจหน้าที่ หลักการตอบสนอง หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการของรัฐได้อย่างไม่จำกัด สามารถเลือกรับบริการได้สอดคล้องกับความพอใจ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธการให้บริการที่ประชาชนร้องขอ อีกทั้งควรหาช่องทางหรือเพิ่มโอกาสในการให้บริการประชาชนให้มากที่สุด หลักความรวดเร็ว หมายถึง การลดขั้นตอนให้น้อยที่สุด งานใดที่ทำได้ทันทีควรจะทำถ้าไม่สามารถทำได้ทันทีควรกำหนดระยะเวลาและควรทำให้เร็วที่สุด หลักความสอดคล้อง หมายถึง การจัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของปัจเจกบุคคลและสภาพสังคม หลักความเชื่อถือไว้วางใจ หมายถึง การทำให้ประชาชนมีความศรัทธาในหน่วยงานของรัฐได้รับความพึงพอใจในบริการ หลักมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใสเป็นมิตร เอื้ออาทรต่อผู้รับบริการ มีความใส่ใจ สนใจเข้าใจปัญหาและให้ความประทับใจมีความสุขหลังจากรับบริการ หลักการให้เกียรติการยอมรับ หมายถึง การให้ความสำคัญ ไม่เลือกปฏิบัติ ต้อนรับด้วยความสุภาพ ไม่ดูถูกเหยียดหยามประชาชน ไม่ใช่อำนาจข่มขู่

หลักความเต็มใจ หมายถึง ทำทุกอย่างด้วยใจ ไม่แฉ่งหรือเสแสร้ง พยายามสร้างจิตใจในการบริการ

หลักการแข่งขัน หมายถึง การพัฒนาหน่วยงานที่ทำให้มีการบริการที่ดีกว่า หน่วยงานอื่น ในประเภทเดียวกัน และให้ประชาชนอยากมาใช้บริการอีก

หลักความกระฉับกระเฉง หมายถึง การตื่นตัวในการทำงานมีความกระตือรือร้น

หลักภาพพจน์ที่ดี หมายถึง การที่ประชาชนมีความมั่นใจในการรับบริการ ยอมรับบริการ และรับรู้หน่วยงานในทางที่ดี

เป้าหมายของการให้บริการ^{๖๑}

-ความสะดวกในการรับบริการ

-ความรวดเร็ว

^{๖๑} พงค์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุชเงินคล้าย,๒๕๔๕:๓๖๕.

- ความถูกต้อง
  - ความครบถ้วน
  - ความเสมอภาค
  - ความเป็นธรรม
  - ความทั่วถึง
  - การประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย
  - ความพอใจ
  - ปริมาณเพียงพอ
- โปร่งใส
- ตรวจสอบได้
  - บริการหลากหลายให้เลือก
  - เป็นกันเอง
  - ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยาก
  - เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และท้องถิ่น

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ **กรณีการ ต้นประเสริฐ**^{๖๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง มุลินธิกับการอุดมศึกษาของชาติ ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มุลินธิจัดตั้งขึ้นมีปัญหาคือ ๑. ระเบียบกฎหมายของรัฐบาลไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการ เช่น การเสียค่าธรรมเนียมโอนย้ายที่ดินในการจัด ๒. ขาดแรงจูงใจจากรัฐ เช่น การแสดงการยอมรับทั้งในด้านสังคมและด้านวิชาการ การตอบแทนคุณงามความดี ๓. ขาดการสนับสนุนอย่างพอเพียงจากรัฐ เช่น การพัฒนาคณาจารย์ แหล่งฝึกปฏิบัติของนักศึกษาและการจัดทุนให้แก่นักศึกษา ถึงแม้จะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นแต่ก็ยังไม่สำเร็จครบถ้วน

๒.๕.๒ **ฉลองศรี พิมลสมพงศ์**^{๖๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยผลการวิจัยของ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ ตามหัวข้อเรื่องดังกล่าวพบว่า รูปแบบการบริหารงานเชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ประกอบด้วยนโยบายวิสาหกิจของสภามหาวิทยาลัย มาตรการดำเนินธุรกิจของมหาวิทยาลัย ระบบการบริหารงานแบบศูนย์กำไรของหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการ ที่มีการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน ผลตอบแทนและประสิทธิผลและการรายงานผลการสนับสนุนงานพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัย และความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้

^{๖๒} ดูรายละเอียดได้ที่ กรณีการ ต้นประเสริฐ, มุลินธิกับการอุดมศึกษาเอกชนของชาติ, เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล,วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๓๕.

^{๖๓} ดูรายละเอียดได้ที่ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานการบริการสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

บริหารหน่วยงาน เพื่อให้มีการพึ่งพาตนเองได้ทางการเงิน และสร้างรายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย และนำเสนอรูปแบบประยุกต์อีก ๓ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบราชการ รูปแบบกึ่งราชการ และรูปแบบธุรกิจเอกชน

๒.๕.๓ **ประมวล สารพันธ์ และคณะ**^{๒๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. หน่วยกิตของวิชาพื้นฐานทั่วไป ๓๐ หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มวิชาที่มีความเหมาะสมเหมือนกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์และวิชาชีพรู้ คณะครุศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

๒. อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้าน ยกเว้นความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนการเรียนและเอกสารประกอบการสอน อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตมีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจนและเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในวิชาที่สอนดี ใช้เสียงและท่วงท่าการพูดเหมาะสมและนิสิตมีความพอใจกับความรู้อันที่ได้รับจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างมาก

๓. การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจและความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม

๔. ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิตพบว่า มีการวางแผนอย่างมีระบบ การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียนและตารางสอน มีนโยบายชัดเจนในการให้การบริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารจัดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม การจัดอาจารย์ผู้สอนแต่ละวิชาเหมาะสม มีการนิเทศการสอนการเรียน มีความยุติธรรมในการบริหารการศึกษาและมีนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมการวิจัย

๕. สำหรับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานไม่ค่อยประสานงานกันในการทำงาน กฎระเบียบ ขาดความเด็ดขาดในการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตาม ห้องพักรู้ไม่เป็นสัดส่วน ไม่ถูกสุขลักษณะ เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารตลอดจนวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ในสำนักงานไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนา

^{๒๔}ดูรายละเอียดได้ที่ ประมูล สารพันธ์ และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ทางวิชาการ ไม่มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งระดับความรู้ความสามารถ ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน รายได้ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย ทั้งยังไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ

๖. สำหรับปัญหาของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารประสบปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์มีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน มหาวิทยาลัยมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานมากไปยากแก่การปฏิบัติ และได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการกระจายอำนาจให้วิทยาเขตและหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้อาจารย์ได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ผศ., รศ., และ ศ. บุคลากรไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน รายได้ประจำของอาจารย์และบุคลากรไม่เพียงพอ ความไม่มีอิสระในการบริหารงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอและไม่สามารถจัดสวัสดิการช่วยเหลือบุคลากรได้อย่างเพียงพอ เพราะมีงบประมาณจำกัด และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการกระจายงบประมาณให้แต่ละคณะรับผิดชอบตามโครงการในแผนงาน และมีระบบการอนุมัติการใช้จ่ายที่คล่องตัว เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก สภาพแวดล้อมไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัญหาส่วนมาก มีคล้ายกับปัญหาของอาจารย์

๒.๕.๔ **วัฒนา พัฒนพงศ์**^{๒๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปรับปรุงโครงสร้างสถานภาพและบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านวิชาการ ได้เสนอว่าควรจะมีการพัฒนาการผลิตบัณฑิตและบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาระบบการศึกษา การพัฒนาความเป็นเลิศให้แก่ปัจเจกชน การพัฒนาระบบห้องสมุด การพัฒนาการวิจัยและการพัฒนาการฝึกอบรม

๒.๕.๕ **วารุณี ไอสถารมย์**^{๒๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง พัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย : การศึกษาวิเคราะห์เชิงนโยบายและผลพวงที่มีต่อการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคต ผลการวิจัยพบว่า ๑) ถึงแม้ว่าระบบมหาวิทยาลัยเก่าที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาศักยภาพในด้านระบบบริหารจนบรรลุหลักการมหาวิทยาลัยในความเป็นอิสระในการปกครองตนเองแต่มหาวิทยาลัยก็ยังคงต้องอยู่ในระบบราชการ และยังไม่สามารถกำหนดนโยบายที่เป็นอิสระได้โดยสมบูรณ์ โดยเฉพาะด้านการเงินเพื่อสนับสนุนมหาวิทยาลัยในด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ๒) ทางออกที่ดีจึงน่าจะเป็นการพัฒนาระบบบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดเรื่องหลักการมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลที่ให้มหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ

^{๒๕}ดูรายละเอียดได้ที่ วัฒนา พัฒนพงศ์., รายงานการวิจัย เรื่อง “การปรับโครงสร้างสถานภาพบทบาทมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์** : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

^{๒๖}ดูรายละเอียดได้ที่ วารุณี ไอสถารมย์, **พัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย : การศึกษาวิเคราะห์เชิงนโยบายและผลพวงที่มีต่อการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคต**, สถาบันไทยคดีศึกษา, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓).

๒.๕.๖ ศกุนตลา พานอก และคณะ^{๒๗} ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้คือ

๑. สภาพการจัดการสอนการเรียน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา ในด้านการบริหารงานวิชาการ มีการแบ่งความรับผิดชอบให้แก่ทั้ง ๓ หน่วยงาน คือ สำนักงานวิทยาเขต สำนักวิชาการ และวิทยาลัยสงฆ์ ปัจจุบันเปิดสอน ๔ วิชาเอก คือ วิชาเอกพระพุทธศาสนา การสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และรัฐศาสตร์ โดยทุกหลักสูตรให้ความสำคัญกับวิชาเอก และวิชาแกนพระพุทธศาสนาไว้ใกล้เคียงกัน สิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนทั้งในด้านห้องปฏิบัติการต่างๆ เครื่องมือ อุปกรณ์และเอกสารตำรายังมีไม่เพียงพอ อาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา ๒๕๔๕ มีจำนวน ๕๐ รูป/คน แยกเป็นอาจารย์ประจำ ๒๐ รูป/คน และอาจารย์พิเศษ ๓๐ รูป/คน อาจารย์ทุกคนใช้การสอนแบบบรรยาย มีการให้นิสิตค้นคว้าทำรายงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ให้ทำใบงาน ทำแบบฝึกหัด สื่อการสอนที่ใช้มาก คือ เอกสารประกอบการสอน อาจารย์ต้องการพัฒนาตนเอง ด้านเทคนิค วิธีสอน การเขียนเอกสารตำราและการวิจัยในส่วนของนิสิตในปีการศึกษา ๒๕๔๕ มีจำนวน ๕๕๗ รูป เป็นนิสิตหลักสูตรปกติ ๔๒๖ รูป หลักสูตรพิเศษ ๑๓๑ รูป เป็นนิสิตคณะพุทธศาสตร์มากที่สุด ส่วนมากเป็นพระลูกวัดมีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปีมากที่สุด จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลังสำเร็จการศึกษา นิสิตบางส่วนมีเป้าหมายที่จะลาสิกขา บางส่วนต้องการดำรงเพศบรรพชิตต่อไป ในขณะที่อีกจำนวนหนึ่งยังไม่แน่ใจ ทั้งนี้ เป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษาของนิสิต มีความสัมพันธ์กับตัวแปร คณะ ชั้นปี อายุ พรรษา และสถานภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

๒. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน ระดับปานกลาง ๓ ด้าน โดยปัญหาการจัดการสอนการเรียนด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านนิสิต ด้านอาจารย์ และด้านกิจกรรมการสอนการเรียนตามลำดับ โดยปัญหา ๓ ลำดับแรกของแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านนิสิต ได้แก่ ความรู้พื้นฐานแตกต่างกันมาก ขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และอายุแตกต่างกันมาก ด้านอาจารย์ได้แก่ ขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอน และขาดเอกสารตำราในการค้นคว้า ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน ได้แก่ การสอนการเรียนไม่ต่อเนื่อง เพราะมีกิจกรรมมาก เกณฑ์การประเมินผลของมหาวิทยาลัยสูงเกินไป และอาจารย์ไม่ใช้สื่อการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ได้แก่ การค้นคว้าจาก Internet ไม่สะดวก คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ และเอกสารตำราทางวิชาการไม่เพียงพอ

๓. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ของอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุและฆราวาส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

^{๒๗}ศกุนตลา พานอก และคณะ, “สภาพและปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๐.

ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ โดยอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุมีความคิดว่า มีปัญหาสูงกว่าอาจารย์ที่เป็นฆราวาส ส่วนปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านอาจารย์ และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยอาจารย์ประจำมีความคิดว่า มีปัญหาสูงกว่าอาจารย์พิเศษ

๔. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของนิสิตอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๔ ด้าน โดยปัญหาการจัดการสอนการเรียนด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านนิสิตด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านอาจารย์ ตามลำดับ โดยปัญหา ๓ ลำดับแรกของแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านนิสิต ได้แก่ มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน ขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นและอายุแตกต่างกัน ด้านอาจารย์ ได้แก่ ไม่ใช่สื่อการสอนที่เร้าความสนใจ ขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และขาด ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอน ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง เพราะมีกิจกรรมเสริมมาก อาจารย์ส่งผลการสอบไม่ตรงเวลา และเกณฑ์การประเมินผลสูงเกินไป ด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ การใช้ Internet เพื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ และเอกสารตำราทางวิชาการไม่เพียงพอ

๕. ปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามทัศนะของนิสิตที่สังกัดคณะต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ด้าน โดยนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มีความคิดว่า มีปัญหาสูงกว่านิสิตคณะอื่นๆ ปัญหาการจัดการสอนการเรียนตามทัศนะของนิสิตที่มีชั้นปีต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มีอายุต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยนิสิตที่มีอายุ ๓๖ ปีขึ้นไป มีความคิดว่ามีปัญหาต่ำกว่านิสิตกลุ่มอายุอื่นๆ ปัญหาการจัดการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มีพรรษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ด้าน โดยนิสิตที่มีพรรษา ๑๖ พรรษาขึ้นไป มีความคิดว่ามีปัญหาต่ำกว่านิสิตกลุ่มอื่น ๆ และปัญหาการจัดการสอนการเรียน ตามทัศนะของนิสิตที่มี สถานภาพต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านนิสิต ด้านกิจกรรมการสอนการเรียน และด้านสิ่งสนับสนุนการสอนการเรียน โดยนิสิตที่เป็น พระสังฆาธิการ มีความคิดว่ามีปัญหาต่ำกว่านิสิตที่เป็นพระลูกวัดและสามเณร

๒.๕.๗ **สุรีย์พร พานิช**^{๒๘} ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มีการจัดโครงการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มนักธุรกิจมากกว่ากลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มประชาชนที่อยู่ในชนบท ทั้งการจัดรูปแบบการให้บริการในลักษณะของการฝึกอบรม จัดสัมมนา โดยใช้สถานที่ภายใน

^{๒๘}ดูรายละเอียดได้ที่ สุรีย์พร พานิช, “แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

มหาวิทยาลัยมากกว่าการไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่นชนบท นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาการจัดโครงการบริการวิชาการที่ทุกฝ่ายมีความคิดเห็นว่าการจัดโครงการยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ขาดการประเมินผลหลังจากการให้บริการวิชาการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการจัดโครงการ

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่สำคัญของผู้รับผิดชอบโครงการในการบริหารโครงการ ได้แก่ การขาดแนวทางและวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม ประกอบกับงบประมาณที่สนับสนุนไม่เพียงพอ ได้ผู้ร่วมงานที่ไม่มีเวลาอุทิศให้กับงานและไม่มีกำลังใจในการทำงาน

แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการ ได้แก่ มีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน มีการจัดโครงการบริการวิชาการในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น มีความใกล้ชิดกับหน่วยงานอื่นในการให้บริการ มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น เนื้อหาของการให้บริการเป็นลักษณะของการศึกษาต่อเนื่อง เน้นวิชาการและทักษะทางวิชาชีพที่สูงขึ้น ลักษณะการดำเนินงานเป็นทีม มีการสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพิ่มขึ้น มีการสร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้แก่บุคลากร ผู้ให้บริการ

สำหรับสำนักบริการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ควรจะได้มีการวางแผนนโยบายและเป้าหมายของการให้บริการอย่างต่อเนื่องระยะยาว ให้ความสำคัญของการติดตามประเมินผลเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล เช่น ผู้รับบริการ ผู้เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ ผลของการให้บริการ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน เป็นต้น

๒.๕.๘ **อภิญา กังสนารักษ์^{๖๙}** ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ คือ

๑. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ได้พัฒนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งได้จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ดี (ค่า = ๐.๙๐, ค่า AGFI = ๐.๘๓ และค่า P = ๐.๖๖) โดยรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการแบ่งปันอิทธิพล การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และด้านการแบ่งปันอำนาจ

๒. องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา มี ๓ องค์ประกอบ เรียงลำดับตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย คือ องค์ประกอบด้านการแบ่งปันอิทธิพล องค์ประกอบด้านการแบ่งปันข้อมูล และองค์ประกอบด้านการแบ่งปันอำนาจ

๓. ข้อค้นพบในการวิจัย คือ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะ ประกอบด้วยองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ด้านการแบ่งปันอิทธิพล ผู้บริหารระดับคณะต้องเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในความสำเร็จของงาน ได้รับการยอมรับนับถือมีแรงจูงใจในการ

^{๖๙} อภิญา กังสนารักษ์, “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อภาษาไทย หน้า ๖.

ทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความก้าวหน้า มีความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ มีความมั่นคงในการทำงาน มีความพึงพอใจกับสภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงานและนโยบาย การบริหาร

๒) ด้านการรักษาข้อมูล การประมวลข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนมีลักษณะและประเภทของข้อมูลที่ผู้บริหารระดับคณะให้กับบุคลากรในคณะ ๓) ด้านการแบ่งปันอำนาจ ผู้บริหารระดับคณะควรมีพฤติกรรมแบบมุ่งคน และมีภูมิหลังด้านอายุ การศึกษา ประสบการณ์สอน ประสบการณ์บริหาร และตำแหน่งวิชาการ

๒.๕.๙ เอกศักดิ์ แดงเดช^{๗๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการศึกษาต่อเนื่องเพื่อความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑) โครงสร้างการดำเนินงานหน่วยงานการศึกษาต่อเนื่องควรเป็นหน่วยงานหารายได้ในรูปแบบวิสาหกิจ มีการบริหารแบบโครงการพึ่งตนเอง มีกำไรเหลือที่จะสนับสนุนโครงการบริการสังคมและผู้ด้อยโอกาส สำรวจความต้องการสังคมสม่ำเสมอ ใช้เทคโนโลยีช่วยเสริมระบบงาน ๒) การบริการวิชาการ ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกกลุ่ม เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน มีหลักสูตรหลากหลายตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ใช้เทคนิคการเรียนทางไกล และการใช้สื่อสารมวลชนขยายโอกาสพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน ประเมินผลที่มีการติดตามผล พัฒนาสื่อการสอนการเรียนเน้นการศึกษาเป็นเรื่องสนุก และ ๓) เครือข่ายในการบริการร่วมมือกับองค์กรการศึกษาอื่น ๆ เพื่อขยายการให้บริการ ระดมทรัพยากรจากทุกองคาพยพในสังคม ร่วมจัดการศึกษาร่วมกับแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดเครือข่ายการเข้าถึงความรู้อย่างไม่มีขอบเขตตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสของแต่ละบุคคลเพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

๒.๕.๑๐ เซลดิน^{๗๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการที่ผู้บริหารอาจใช้ปรับปรุงการสอนของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารระดับต่างๆ รวมทั้งหัวหน้าภาคและหน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ศูนย์ IT ควรส่งเสริมกิจกรรมที่เอื้อต่อผลการสอน เช่น การให้บริการด้าน IT แก่อาจารย์ ส่งเสริมอาจารย์ให้ทำการวิจัยในชั้นเรียน การสนับสนุนห้องสมุด และการสนับสนุนด้านงบประมาณต่อการสอนอย่างเต็มที่

๒.๕.๑๑ มาชและเบลลี^{๗๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินมิติต่างๆ ของประสิทธิภาพในการสอนของอาจารย์ : การศึกษาด้วยการวิเคราะห์สภาพความเป็นไปจากภายนอก การวิจัยโดยได้ทำการวิเคราะห์จากผลการสอนของอาจารย์ ๑๒๓ คน ใน ๓,๐๗๙ ชั้นเรียน ในช่วงเวลา ๑๓ ปี ผลการวิจัยพบว่าผู้สอนแต่ละคนมีจุดเน้นแตกต่างกันไป เช่น บางคนเน้นความเอาใจใส่กระตือรือร้น แต่ไม่ค่อย

^{๗๐}ดูรายละเอียดได้ที่ เอกศักดิ์ แดงเดช, “การพัฒนารูปแบบการศึกษาต่อเนื่องเพื่อความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๗๑}Seldin, Peter, “How Administrators Can Improve Teaching”, *Journal of Higher Education*, (March-April, ๑๙๙๓).

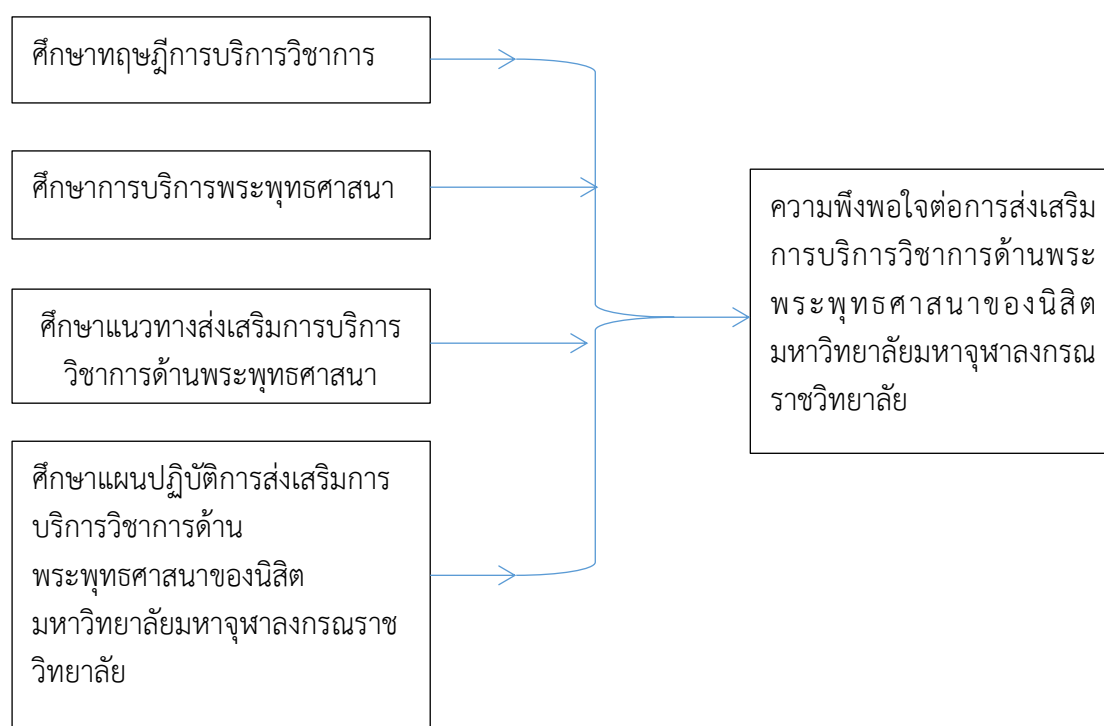
^{๗๒}Marsh, Herbert W., and Bailey, Michael, “Multidimensional Students Evaluation of Teaching Effectiveness; A Profile Analysis”, *Journal of Higher Education*, (September-October, ๑๙๙๔).

เน้นในเรื่องขั้นตอนของการเสนอความคิดแก้ปัญหา จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการกำหนดน้ำหนักให้แก่คุณสมบัติอันเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียน

๒.๕.๑๒ สมิต^{๗๓} ได้ทำการวิจัยเรื่องค่าความตรงของการพิจารณาให้เกรดของอาจารย์ต่อการแสดงออกของนักศึกษา ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเกรดและหน่วยกิตนี้ได้รับกับการวัดจากภายนอก ผลการวิจัยพบว่าความตรงและความเที่ยงของการให้เกรดและเครดิตที่นักศึกษาได้รับมีค่าสหสัมพันธ์อย่างสูงกับการปฏิบัติตน เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ภายนอกและการปฏิบัติตนของนักศึกษา

๒.๘ กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยมุ่งการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วนำมาประมวลเข้าเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

แผนภูมิที่ ๒ แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

^{๗๓}Smith, Dwight L., “Validity of Faculty Judgment of Student Performance: Relationship between Grades and Credits Earned and External Criterion Measure”, *Journal of Higher Education*, (May-June, ๑๙๙๒) : pp. ๓๒๙-๓๔๐.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) แนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา สถิติ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อย่างเป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อความเห็นของคณะผู้บริหารและรองผู้บริหารทั้ง ๔ คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย ประชากร เครื่องมือที่ใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยใช้รูปแบบ ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

๓.๑.๑ ชั้น Research ดำเนินการ ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
  ๒. ศึกษาสภาพ โครงสร้าง การส่งเสริมการบริการวิชาการ การบริหารงานวิชาการ การให้บริการวิชาการ
  ๓. ศึกษาแผนปฏิบัติการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
  ๔. ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ##### ๓.๑.๒ ชั้นDevelopment ดำเนินการ ดังนี้
๑. ศึกษาสภาพ โครงสร้าง การส่งเสริมวิชาการ การบริหารงานวิชาการ การให้บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ด้วยแบบสอบถามแบบปลายเปิดที่ตอบโดยผู้เชี่ยวชาญ
  ๒. ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ นิสิตที่เป็นสามเณร ภิกษุ ภิกษุณี นิสิตชายและนิสิตหญิง ที่ศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก สังกัดส่วนงานบัณฑิตวิทยาลัย, คณะพุทธศาสตร์, คณะครุศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ (ส่วนกลาง) ซึ่งได้จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๓๔๗ รูป/คน ผู้วิจัยแบ่งจำนวนประชากร แต่คณะตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑.๑ จำนวนประชากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) จำแนกตามส่วนจัดการศึกษา ดังนี้

ลำดับ	ส่วนจัดการศึกษา	จำนวน	รวม
๑.	บัณฑิตวิทยาลัย	๑,๕๖๕ รูป/คน	๑,๕๖๕
๒.	คณะพุทธศาสตร์	๓๓๙ รูป/คน	๓๓๙
๓.	คณะครุศาสตร์	๔๑๔ รูป/คน	๔๑๔
๔.	คณะมนุษยศาสตร์	๕๔๗ รูป/คน	๕๔๗
๕.	คณะสังคมศาสตร์	๔๘๒ รูป/คน	๔๘๒
รวมทั้งสิ้น			๓,๓๔๗ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม

๑. ลักษณะของเครื่องมือ

๑.๑. ศึกษาหลักแนวคิด ทฤษฎี นักวิชาการร่วมสมัยเกี่ยวกับ เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒. แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ๓ ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่อง การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Closed Form) จำนวน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ ๓) ด้านสื่อ ๔) ด้านกิจกรรม ๕) ด้านสถานที่

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

๒. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

๒.๓ สร้างเครื่องมือ

๒.๔ เสนอร่างเครื่องมือต่อที่ประชุม ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม

๒.๕ เสนอเครื่องมือต่อที่ประชุม ตรวจสอบความตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) และความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

๒.๖ นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของที่ประชุมและคณะกรรมการ ในที่ประชุมแล้วนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

๓. การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิด เอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถามพร้อมกับคำปรึกษาคณะกรรมการในที่ประชุม

ขั้นตอนที่ ๒ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้ามาประมวลเป็นกรอบแนวคิด กำหนดขอบเขตและเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๓ สร้างแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๔ นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้น เสนอให้คณะกรรมการในที่ประชุม เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขและเสนอแนะเชิงโครงสร้างเนื้อหา ภาษา

ขั้นตอนที่ ๕ นำแบบสอบถามที่ปรับเนื้อหาและภาษาตามคำแนะนำ จากคณะกรรมการในที่ประชุม ตลอดถึงเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง เนื้อหา และภาษา

ขั้นตอนที่ ๖ นำแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องภาษา ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ และเสนอคณะกรรมการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ ๗ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลังจากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้ประมวลและสรุปเนื้อหาสาระสำคัญในการศึกษาการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและจัดทำเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการกองแผนงาน เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

๓. แจกแบบสอบถามการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที่ t-test โดยมีเกณฑ์แปลผลดังต่อไปนี้

- ๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น มากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น มาก
- ๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น น้อย
- ๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังต่อไปนี้

- ๔.๕๐ - ๕.๐๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
- ๓.๕๐ - ๔.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
- ๒.๕๐ - ๓.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
- ๑.๕๐ - ๒.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
- ๑.๐๐ - ๑.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

- ๑. ค่าตัวกลางเลขคณิต $\bar{X}$ (Arithmetic mean)
- ๒. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD (Standard deviation)

บทที่ ๔ ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเสนอความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิธีการเก็บข้อมูลคือใช้แบบสอบถามจำนวน ๓,๓๔๗ ชุด เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอและอภิปรายผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตาราง แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนิสิตต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๔.๓ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนิสิตระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒,๓๗๓	๗๓.๕
หญิง	๙๗๔	๒๖.๕
รวม	๓,๓๔๗	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒,๓๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕ และเพศหญิง จำนวน ๙๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนิสิตระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	๑๗๘๒	๙๑.๖
ปริญญาโท	๘๕๑	๐๔.๖
ปริญญาเอก	๗๑๔	๐๓.๖
รวม	๓,๓๔๗	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๗๘๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๖ รองลงมาคือ ปริญญาโท จำนวน ๘๕๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๐๔.๖ และปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ ๐๓.๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนิสิตระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำแนกตามสถานะ

สถานะ	จำนวน	ร้อยละ
บรรพชิต	๑,๙๕๘	๕๙.๒
คฤหัสถ์	๑,๓๘๙	๔๐.๖
รวม	๓,๓๔๗	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีสถานะ เป็นบรรพชิต จำนวน ๑,๙๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๒ รองลงมามีสถานะเป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๑,๓๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนิสิตระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำแนกตามคณะ

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
พุทธศาสตร์	๗๓๐	๐๗.๔
ครุศาสตร์	๘๐๖	๒๐.๗
มนุษยศาสตร์	๙๓๘	๔๙.๕
สังคมศาสตร์	๘๗๓	๒๖.๒
รวม	๓,๓๔๗	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามศึกษาอยู่คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน ๙๓๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕ รองลงมาศึกษาคณะสังคมศาสตร์ จำนวน ๘๗๓ รูป/คน

คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒ รองลงมาคือศึกษาคณะพุทธศาสตร์ จำนวน ๘๐๖ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗ และศึกษาคณะพุทธศาสตร์ จำนวน ๗๓๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๔ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนิสิตต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้าน พระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิต ต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ด้านหลักสูตร	๔.๔๘	๐.๓๘	มาก
๒. ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่	๔.๕๐	๐.๔๑	มากที่สุด
๓. ด้านสื่อ	๔.๔๔	๐.๕๒	มาก
๔. ด้านกิจกรรม	๔.๔๒	๐.๕๓	มาก
๕. ด้านสถานที่	๔.๔๗	๐.๔๕	มาก
รวม	๔.๔๖	๐.๔๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ นิสิตมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้าน พระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๖$) พิจารณาเป็นรายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ ($\bar{X} = ๔.๕๐$) ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ด้านสถานที่ ($\bar{X} = ๔.๔๗$) ด้านสื่อ ($\bar{X} = ๔.๔๔$) และ ด้านกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๔๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิต ต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ในด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
๑. นิสิตเข้าใจหลักการและจุดหมายหรือความมุ่งหมายของ หลักสูตร	๔.๖๘	๐.๔๘	มากที่สุด
๒. มีการจัดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร	๔.๓๗	๐.๖๐	มาก
๓. หลักสูตรมีเนื้อหาหรือโอกาสทางการเรียนรู้	๔.๖๑	๐.๖๕	มากที่สุด
๔. นิสิตสามารถนำผลการศึกษาของหลักสูตรไปใช้ให้เกิด ประโยชน์	๔.๒๙	๐.๕๙	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๔๘	๐.๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่านิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ นิสิตเข้าใจหลักการและจุดหมายหรือความมุ่งหมายของหลักสูตร ($\bar{X} = ๔.๖๘$) และหลักสูตรมีเนื้อหาหรือโอกาสทางการเรียนรู้ ($\bar{X} = ๔.๖๑$) ส่วนอื่นๆ นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ มีการจัดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร ($\bar{X} = ๔.๓๗$) และนิสิตสามารถนำผลการศึกษาศึกษาของหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = ๔.๒๙$)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่

ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
๑. คณาจารย์ได้แผนการสอนได้อย่างเหมาะสม	๔.๖๖	๐.๕๙	มากที่สุด
๒. คณาจารย์แนะนำข้อมูลที่เหมาะสมกับสถานการณ์	๔.๑๘	๐.๖๐	มาก
๓. เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่การศึกษาได้อย่างเหมาะสม	๔.๖๙	๐.๕๑	มากที่สุด
๔. เจ้าหน้าที่ให้การบริการด้วยความเป็นกัลยาณมิตร	๔.๔๘	๐.๕๒	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๕๐	๐.๔๑	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่านิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$) ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่การศึกษาได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๖๙$) และคณาจารย์ได้แผนการสอนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๖๖$)

ส่วนอื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ เจ้าหน้าที่ให้การบริการด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ($\bar{X} = ๔.๔๘$) และคณาจารย์แนะนำข้อมูลที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ($\bar{X} = ๔.๑๘$)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านสื่อ

ด้านสื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
๑. สื่อมีจุดมุ่งหมายเป็นไปตามหลักสูตร	๔.๔๙	๐.๘๖	มาก
๒. สื่อการสอนมีความหลากหลาย	๔.๑๙	๐.๗๒	มาก
๓. เนื้อหาของสื่อมีความเหมาะสมกับรายวิชา	๔.๗๒	๐.๕๑	มากที่สุด
๔. ความเข้าใจในสื่อการสอน	๔.๓๙	๐.๕๖	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๔๔	๐.๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่านิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านสื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๔$) ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ เนื้อหาของสื่อมีความเหมาะสมกับรายวิชา ($\bar{X} = ๔.๗๒$)

ส่วนอื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ สื่อมีจุดมุ่งหมายเป็นไปตามหลักสูตร ($\bar{X} = ๔.๔๙$) ความเข้าใจในสื่อการสอน ($\bar{X} = ๔.๓๙$) และสื่อการสอนมีความหลากหลาย ($\bar{X} = ๔.๑๙$)

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านกิจกรรม

ด้านกิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
๑. มีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่	๔.๕๘	๐.๕๑	มากที่สุด
๒. มีการจัดกิจกรรมในด้านปริยัติและปฏิบัติ	๔.๒๓	๐.๖๓	มาก
๓. มีการกำหนดวัน เวลา ได้อย่างเหมาะสม	๔.๕๘	๐.๖๕	มากที่สุด
๔. การมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษา	๔.๓๑	๐.๕๒	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๔๒	๔.๔๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่านิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒$) ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีการกำหนดวัน เวลา ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๕๘$) และ มีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ($\bar{X} = ๔.๕๘$)

ส่วนอื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ การมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X} = ๔.๓๑$) และ มีการจัดกิจกรรมในด้านปริยัติ ($\bar{X} = ๔.๒๓$)

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านสถานที่

ด้านสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
๑. สถานที่มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมทางการศึกษา	๔.๗๐	๐.๕๒	มากที่สุด
๒. สถานที่ในกาจัดการศึกษามีความหลากหลาย	๔.๓๑	๐.๕๙	มาก
๓. สถานที่มีอุปกรณ์ที่พร้อมและเหมาะสม	๔.๖๓	๐.๖๐	มากที่สุด
๔. สถานที่สร้างความสนใจในการศึกษาหาความรู้	๔.๒๘	๐.๖๘	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	๔.๔๗	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่านิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๗$) ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ สถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ($\bar{X} = ๔.๗๐$) และ สถานที่มีอุปกรณ์ที่พร้อมและเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๖๓$)

ส่วนอื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ สถานที่ในกาจัดการศึกษามีความหลากหลาย ($\bar{X} = ๔.๓๑$) และ สถานที่สร้างความสนใจในการศึกษาหาความรู้ ($\bar{X} = ๔.๒๘$)

๔.๓ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตารางที่ ๔.๑๑ ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านหลักสูตร (N=๓,๓๔๗)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการ ด้านหลักสูตร	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรมีการปรับหลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น	๓๓๐	๙.๘๕
๒	ควรมีการปรับปรุงหลักให้ทันตามสถานการณ์ปัจจุบัน	๑๔๐	๔.๑๘
๓	ควรมีการปรับหลักสูตรตามความต้องการของนิสิต	๕๑๐	๑๕.๒๓

ตารางที่ ๔.๑๒ ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ (N=๓,๓๔๗)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการ ด้านการด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรมีการจัดหาบุคลากรมาดูแล เอาใจใส่ในการเรียนสอนให้เพียงพอ	๒๑๕	๖.๔๒
๒	เจ้าหน้าที่บริการงานซ้ำ	๑๕๒	๔.๕๔
๓	คณาจารย์ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อ นิสิตจะได้รับความสุขในการเรียน	๘๘	๒.๖๒

ตารางที่ ๔.๑๓ ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านสื่อ (N=๓,๓๔๗)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการ ด้านสื่อ	จำนวน	ร้อยละ
๑	มหาวิทยาลัยควรจัดหาสื่อการสอน แหล่งเรียนรู้ ให้พอเพียง ต่อความต้องการของนักเรียน	๒๕๘	๗.๗๐
๒	ครูควรมีการพัฒนาในการใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอนที่ ทันสมัยให้มากขึ้น	๕๔๙	๑๖.๔๐
๓	มหาวิทยาลัยควรจัดหาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ให้ตรงกับ ทักษะของนักเรียนเพื่อช่วยในการพัฒนาตนเอง	๓๔๑	๑๐.๑๘

ตารางที่ ๔.๑๔ ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกิจกรรม (N=๓,๓๔๗)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการ ด้านกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรเปิดโอกาสได้ทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง	๕๙๘	๑๗.๘๖
๒	มหาวิทยาลัยควรพานิสิตไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา	๓๓๓	๙.๙๔
๓	ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงออกของนิสิตเพื่อน นิสิตจะได้ออกความคิดเห็น กับครูและเพื่อน	๑๘๙	๕.๖๔

ตารางที่ ๔.๑๕ ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านสถานที่ (N=๓,๓๔๗)

ข้อที่	ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริการวิชาการ ด้านสถานที่	จำนวน	ร้อยละ
๑	มหาวิทยาลัยควรจัดจรรยาในมหาลัยให้เป็นระเบียบและ แนวทางเดียวกัน	๓๙๗	๑๑.๘๖
๒	ห้องน้ำควรซ่อมแซม และปรับบรรยากาศในห้องน้ำ	๑,๘๙๙	๕๖.๗๓
๓	ควรมีป้ายบอกหน่วยงานให้ชัดเจน	๗๖๕	๒๒.๘๕

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเสนอความพึงพอใจการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำนวน ๓,๓๔๗ รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ผลสรุปการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

เพศ นิสิตผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๓,๓๔๗ รูป/คน พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒,๓๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕ และเพศหญิง จำนวน ๙๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕

ระดับการศึกษา นิสิตผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๓,๓๔๗ รูป/คน นิสิตส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๗๘๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๖ รองลงมาคือ ปริญญาโท จำนวน ๘๕๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖ และปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ ๐๓.๖

สถานะ นิสิตผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๓,๓๔๗ รูป/คน นิสิตส่วนใหญ่มีสถานะเป็นบรรชิต จำนวน ๑,๙๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒ รองลงมาสถานะเป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๑,๓๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๖

คณะ นิสิตผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๓,๓๔๗ รูป/คน นิสิตส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามศึกษาอยู่คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน ๘๓๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕ รองลงมาศึกษาคณะสังคมศาสตร์ จำนวน ๘๗๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ รองลงมาคือศึกษาคณะพุทธศาสตร์ จำนวน ๘๐๖ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗ และศึกษาคณะพุทธศาสตร์ จำนวน ๗๓๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนิสิตต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า

๑. ภาพรวม นิสิตมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ด้านสื่อ อยู่ในระดับมากและ ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมาก

๒. ด้านหลักสูตร นิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ นิสิตเข้าใจหลักการและจุดหมายหรือความมุ่งหมายของหลักสูตรและหลักสูตรมีเนื้อหาหรือโอกาสทางการเรียนรู้ ส่วนข้ออื่นๆ นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ มีการจัดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร และนิสิตสามารถนำผลการศึกษาศงหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์

๓. ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ นิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่การศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคณาจารย์ได้แผนการสอนได้อย่างเหมาะสม ส่วนข้ออื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเป็นกัลยาณมิตรและคณาจารย์แนะนำข้อมูลที่เหมาะสมกับสถานการณ์

๔. ด้านสื่อ นิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ เนื้อหาของสื่อมีความเหมาะสมกับรายวิชา ส่วนข้ออื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ สื่อมีจุดมุ่งหมายเป็นไปตามหลักสูตร ความเข้าใจในสื่อการสอน และสื่อการสอนมีความหลากหลาย

๕. ด้านกิจกรรม นิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีการกำหนดวัน เวลา ได้อย่างเหมาะสม และ มีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ส่วนข้ออื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ การมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาและ มีการจัดกิจกรรมในด้านปริยัติ

๖. ด้านสถานที่ นิสิตมีความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ สถานที่มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมทางการศึกษาและ สถานที่มีอุปกรณ์ที่พร้อมและเหมาะสม ส่วนข้ออื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ คือ สถานที่ในกาจัดการศึกษามีความหลากหลายและ สถานที่สร้างความสนใจในการศึกษาหาความรู้

๕.๑.๓ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

ด้านหลักสูตร คือ ควรมีการปรับหลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น, ควรมีการปรับปรุงหลักให้ทันตามสถานการณ์ปัจจุบัน, ควรมีการปรับหลักสูตรตามความต้องการของนิสิต

ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ คือ ควรมีการจัดหาบุคลากรมาดูแล เอาใจใส่ในการเรียนสอนให้เพียงพอ, มหาวิทยาลัยควรมีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนมากขึ้น, ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อนิสิตจะได้รับความสุขในการเรียน

ด้านสื่อ คือ มหาวิทยาลัยควรจัดหาสื่อการสอน แหล่งเรียนรู้ ให้พอเพียงต่อความต้องการของนักเรียน, ครูควรมีการพัฒนาในการใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอนที่ทันสมัยให้มากขึ้น, มหาวิทยาลัยควรจัดหาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ให้ตรงกับทักษะของนักเรียนเพื่อช่วยในการพัฒนาตนเอง

ด้านกิจกรรม คือ ควรเปิดโอกาสได้ทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง, มหาวิทยาลัยควรพานิสิตไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา, ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงออกของนิสิตเพื่อนิสิตจะได้ออกความคิดเห็น กับครูและเพื่อน

ด้านสถานที่ คือ มหาวิทยาลัยควรจัดจรรยาในมหาลัยให้เป็นระเบียบและแนวทางเดียวกัน, ห้องน้ำควรซ่อมแซม และปรับบรรยากาศในห้องน้ำ, ควรมีป้ายบอกหน่วยงานให้ชัดเจน

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการศึกษาวิจัยความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ด้านสื่อ อยู่ในระดับมากและ ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางสาวจินตนา จรรย์านนท์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด เรื่องนักเรียนคิดว่าการเรียนวิชาพระพุทธศาสนากับพระสงฆ์ควรจัดทำอย่างทั่วถึงทุกโรงเรียน, นักเรียนคิดว่าการเรียนวิชาพระพุทธศาสนากับพระสงฆ์ทำให้ได้รู้อย่างถูกต้อง และความพึงพอใจ ในระดับมากในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนากับพระสงฆ์เป็นโอกาสดีของนักเรียน

การเรียนวิชาพระพุทธศาสนากับพระสงฆ์ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากขึ้น นักเรียนสนใจเรียนวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น เมื่อเรียนกับพระสงฆ์

๕.๒.๒ จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาทำให้เห็นได้ว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยย่อมมีผลต่อการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ๒ ข้อ คือ นิสิตเข้าใจหลักการและจุดหมายหรือความมุ่งหมายของหลักสูตรและหลักสูตรมีเนื้อหาหรือโอกาสทางการเรียนรู้ และอยู่ในระดับมาก ๒ ข้อ คือ มีการจัดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร และนิสิตสามารถนำผลการศึกษาของหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์

๒. ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อ คือ เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่การศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคณาจารย์ได้แผนการสอนได้อย่างเหมาะสม และอยู่ในระดับมาก ๒ ข้อ คือ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเป็นกัลยาณมิตรและคณาจารย์แนะนำข้อมูลที่เหมาะสมกับสถานการณ์

๓. ด้านสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านสื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ข้อ คือ เนื้อหาของสื่อมีความเหมาะสมกับรายวิชา อยู่ในระดับมากที่สุด ๓ ข้อ คือ สื่อมีจุดมุ่งหมายเป็นไปตามหลักสูตร ความเข้าใจในสื่อการสอน และสื่อการสอนมีความหลากหลาย

๔. ด้านกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อ คือ มีการกำหนดวัน เวลา ได้อย่างเหมาะสม และ มีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อ คือ การมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาและ มีการจัดกิจกรรมในด้านปรียัติ

๕. ด้านสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านสถานที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อ คือ สถานที่มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมทางการศึกษาและ สถานที่มีอุปกรณ์ที่พร้อมและเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อ คือ สถานที่ในกาจัดการศึกษามีความหลากหลายและ สถานที่สร้างความสนใจในการศึกษาหาความรู้ ตรงตามเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีแพร ออมสิน ได้ศึกษาความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านหลุมหลัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๔ ผลการศึกษาพบว่า

๑. ความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน
๒. นักเรียนหญิงมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการสูงกว่านักเรียนชาย ๓ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรม ส่วนนักเรียนชายมีความพึงพอใจสูงกว่านักเรียนหญิง ๑ ด้าน คือ ด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี สื่อ และห้องสมุด
๓. นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า ๒.๐๐ มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการสูงกว่านักเรียนที่มีระดับผลการเรียน ๒.๐๐ ขึ้นไป ๒ ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี สื่อ และห้องสมุด ส่วนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียน ๒.๐๐ ขึ้นไป มีความพึงพอใจสูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า ๒.๐๐ ๒ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร และด้านการจัดกิจกรรม

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

ด้านหลักสูตร คือ ควรมีการปรับหลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น, ควรมีการปรับปรุงหลักให้ทันตามสถานการณ์ปัจจุบัน, ควรมีการปรับหลักสูตรตามความต้องการของนิสิต

ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ คือ ควรมีการจัดหาบุคลากรมาดูแล เอาใจใส่ในการเรียนสอนให้เพียงพอ, มหาวิทยาลัยควรมีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนมากขึ้น, ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อนิสิตจะได้รับความสุขในการเรียน

ด้านสื่อ คือ มหาวิทยาลัยควรจัดหาสื่อการสอน แหล่งเรียนรู้ ให้พอเพียงต่อความต้องการของนักเรียน, ครูควรมีการพัฒนาในการใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอนที่ทันสมัยให้มากขึ้น, มหาวิทยาลัยควรจัดหาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ให้ตรงกับทักษะของนักเรียนเพื่อช่วยในการพัฒนาตนเอง

ด้านกิจกรรม คือ ควรเปิดโอกาสได้ทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง, มหาวิทยาลัยควรพานิสิตไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา, ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงออกของนิสิตเพื่อนิสิตจะได้ออกความคิดเห็น กับครูและเพื่อน

ด้านสถานที่ คือ มหาวิทยาลัยควรจัดจรรยาบรรณในมหาลัยให้เป็นระเบียบและแนวทางเดียวกัน, ห้องน้ำควรซ่อมแซม และปรับบรรยากาศในห้องน้ำ, ควรมีป้ายบอกหน่วยงานให้ชัดเจน

๕.๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาได้ เป็นอย่างดี เช่น ๑. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาที่มีปัญหาในด้านต่าง ได้แก่

๑. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามบทบาท ภาระ หน้าที่และงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้น งานวิชาการถือว่าเป็นงานหลัก ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนงานอื่นๆ ถือว่าเป็นงานที่สำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดเองงานวิชาการเป็นหลักในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่จะนำมหาวิทยาลัยไปสู่ความสำเร็จ

๒. ด้านการบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษา ดังนั้น การศึกษาจึงยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่ดีตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จะพบได้ว่าผลการวิจัยได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารการศึกษา และนักบริหารการศึกษาได้เน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมาย คือการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาสถานศึกษา

๓. การจัดสภาพการเรียนรู้หรือจัดบรรยากาศในการเรียนที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจและสนุกสนานกับการเรียน โดยที่สถานศึกษาจะต้องจัดบรรยากาศในการเรียนให้ผู้เรียนสนใจหรือพึงพอใจได้ และเกิดความอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีการกำหนดทิศทางในการทำงานและนโยบายในการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรณีการณ์ ต้นประเสริฐ. **มูลนิธิการอุดมศึกษาเอกชนของชาติ**. เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล.

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. ๒๕๓๕.

คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ วันศุกร์ที่ ๖ มิถุนายน

๒๕๔๖ : **ข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย**.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. “การพัฒนาแบบการบริหารงานเชิงธุรกิจสำหรับหน่วยงานบริการ

สนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**.

(บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕.

เฉลิมศรี ไชยศร. **ระบบหลักสูตร – การสอน**. (เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์. ๒๕๒๖).

ชาดา กลิ่นเจริญ. **เอกสารคำสอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

นเรศวร (มปป.).

ถวัลรัฐ วรเทพพิทักษ์. **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**.

(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม. ๒๕๔๐).

ถวัลรัฐ วรเทพพิทักษ์. **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**.

อึ้ง บั้วศรี. **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา**. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอราวัณการ

พิมพ์. ๒๕๓๑).

ประมุข สารพันธ์ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการของมหาวิทยาลัย

สงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๔.

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พ.ศ. ๒๕๔๖).

พนัส หันนาคินทร์. **ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร**. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒).

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่

๕๑ ก. ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี. ๒๕๔๐).

วัฒนา พัฒนพงษ์. รายงานการวิจัย เรื่อง “การปรับโครงสร้างสถานภาพบทบาทมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย. **สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์** : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๒๕๔๒.

วารุณี โอสการมย์. **พัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย : การศึกษาวิเคราะห์เชิงนโยบายและผล**

พวงที่มีต่อการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคต. สถาบันไทยคดีศึกษา. (กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๓).

ศกุนตลา พานอก และคณะ. “สภาพและปัญหาการจัดการสอนการเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิต

วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖).

- สมานจิตร สุคนธ์ทรัพย์. การบริหาร : หลักการ แนวคิดและการประยุกต์ทางการศึกษา. เอกสาร
 อัดสำเนาพิมพ์ในการสัมมนาทางวิชาการ. (ม.ป.ท.: ม.ป.ป.). หน้า ๔๗.
- ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. สำนักงานปลัดกระทรวง
 มหาวิทยาลัย. ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย และ
 หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง. ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๔๓. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๓).
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม
 (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. (กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. ๒๕๔๕).
- สำราญ มีแจ้ง. การประเมินโครงการทางการศึกษา. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยนเรศวร. (กรุงเทพฯ : นิธิพแอตเวอร์ไทซิง. ๒๕๔๔).
- สุธรรม อารีกุล. การอุดมศึกษา. รายงานการวิจัย. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
 ๒๕๔๑).
- สุรีย์พร พานิช. “แนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์
 ครุศาสตร์ดุขษ์บัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๓).
- อภิญา กังสนารักษ์. “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของ
 สถาบันอุดมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขษ์บัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๔).
- อุทัย ดุลยเกษม. **สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยา
 ลงกรณ์. พ.ศ. ๒๕๔๕).
- อุทัย บุญประเสริฐ. “ตัวแบบ หุ่นจำลอง แบบจำลองหรือโมเดล”. **วารสารครุศาสตร์**. จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย. (ฉบับเดือนเมษายน-กรกฎาคม ๒๕๑๖)
- อุทุมพร จามรมาน. “โมเดล”. **วารสารวิชาการ ๑-๒**. (ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๔๑).
- เอกศักดิ์ แดงเดช. “การพัฒนาแบบการศึกษาต่อเนื่องเพื่อความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขษ์บัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย :
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๔).

ภาษาอังกฤษ

- Bardo. J.W.and Hartman. J.J.. **Urban Society : A Systematic Introduction**. (U.S.A. : F.E. Peacock. ๑๙๘๒).
- Birnbaum. Robert. **How College Works**. (San Francisco : Tossey-Bass Publisher. ๑๙๙๐).
- Compton. Arthur. H.. in **The Purposes of Higher Education**. ed. By Huston Smith. Ibid.. p. XIII.
- Cottrell. Donald. P.. **Teacher Education for a Free People**. (New York : The American Association of Colleges for Teacher Education. ๑๙๕๖).
- Cottrell. Donald. P.. **Teacher Education for a Free People**.
- Eisner. E. “Educational Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation”. **Journal of Aesthetic Education**. (๑๙๗๖) :
- Ivancevich. J.H.. et al.. **Management : Principles and Functions**. ๓rd ed.. (Boston : M.A.; Richard D. Irwin. ๑๙๙๔).
- Jame. F.Don.. “Academic Organization”. in Knowles Asas. **Handbook of College and University Administration**.
- Keeves. P.J.. **Educational Research. Methodology. and Measurement : An International Handbook**. (Oxford: Pergmon Press. ๑๙๘๘).
- Kenworthy.Walter J.**Instruction**. ใน Know.Asas..Handbook of college and University Administration.
- Kerterz. Stephen D.. ed.. **The Task of Universities in a changing world**. ๒nd ed.. (Notre Dame : University of Notre Dame Press. ๑๙๗๒).
- Knowles. Asas. Editor-in-chief. **Handbook of College and University Administration**. (New York : McGraw-Hill Book Company. ๑๙๗๐).
- Manning. Turnstone E.. “Academic Affairs Administration”. in **Handbook of College and University Administration**.
- Marsh. Herbert W.. and Bailey. Michael. “Multidimensional Students Evaluation of Teaching Effectiveness; A Profile Analysis”. **Journal of Higher Education**. (September-October. ๑๙๙๔).
- Saylor J.Galen and Alexander. William M. **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning**. ๔th ed.. (New York : Rinehart and Company. Inc. ๑๙๕๙)..
- Seldin. Peter. “How Administrators Can Improve Teaching”. **Journal of Higher Education**. (March-April. ๑๙๙๓).
- Smith. Dwight L.. “Validity of Faculty Judgment of Student Performance: Relationship between Grades and Credits Earned and External Criterion Measure”. **Journal of Higher Education**. (May-June. ๑๙๙๒)
- Towards a New Profession New Professionalism : Accrediting Higher Education Teaching**. ฐำง ใน Fry. Heather. Kettering. Steve และ Marshal. Stephany. **A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education**.
- Werther Jr. and Davis. Keith. **Personnel Management and Haman Resonrces**. (New York : McGraw-Hill Book Company. ๑๙๘๕).
- Wriston. Henry M.. **Academic Process**. ๒nd ed.. (New York : Columbia University Press. ๑๙๕๙).

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก.

- ภาคผนวก ข.

ภาคผนวก ก

- หนังสือแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยสถาบัน
- แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยสถาบัน
- ผลแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหัวข้อวิจัยสถาบัน กลุ่มงานวิจัยสถาบัน และสารสนเทศ กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**วิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหัวข้อวิจัยสถาบัน
กลุ่มงานวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

ส่วนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของส่วนงานในกำกับของ
มหาวิทยาลัยต่อหัวข้อวิจัย โดยภาพรวม

		Statistics			
		หัวข้อที่๑	หัวข้อที่๒	หัวข้อที่๓	หัวข้อที่๔
N	Valid	๑๗๓	๑๗๓	๑๗๓	๑๗๓
	Missing	๐	๐	๐	๐
Mean		.๕๓	.๕๐	.๕๖	.๕๓
Std. Deviation		.๕๐๐	.๕๐๑	.๔๙๘	.๕๖๓

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวม ๒ ลำดับ พบว่า ส่วนงานในกำกับของมหาวิทยาลัยต่อหัวข้อวิจัย มีความพึงพอใจหัวข้อวิจัยที่ ๓ มากที่สุด คือ เรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ (Mean : ๐.๕๖ และค่า S.D. ๐.๔๙) รองลงมา คือ หัวข้อที่ ๑ คือ เรื่องการศึกษาพัฒนาการด้านภาษาอังกฤษของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ (Mean : ๐.๕๓ และค่า S.D. ๐.๕๐)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามแยกเป็นหัวข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่

หัวข้อที่ ๓ เรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยา

หัวข้อที่ ๓

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	๐	๗๖	๔๓.๙	๔๓.๙	๔๓.๙
	การส่งเสริมการบริการ วิชาการด้าน พระพุทธศาสนาของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยา	๙๗	๕๖.๑	๕๖.๑	๑๐๐.๐
	Total	๑๗๓	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	

หัวข้อที่ ๑ เรื่องการศึกษาพัฒนาการด้านภาษาอังกฤษของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวข้อที่ ๑

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	๐	๘๑	๔๖.๘	๔๖.๘	๔๖.๘
	การศึกษาพัฒนาการด้าน ภาษาอังกฤษของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย	๙๒	๕๓.๒	๕๓.๒	๑๐๐.๐
	Total	๑๗๓	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	

หัวข้อที่ ๒ เรื่องการส่งเสริมงานวิจัยของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวข้อที่๒

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ๐	๘๗	๕๐.๓	๕๐.๓	๕๐.๓
การส่งเสริมงานวิจัยของ บุคลากรในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย	๘๖	๔๙.๗	๔๙.๗	๑๐๐.๐
Total	๑๗๓	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	

หัวข้อที่ ๔ เรื่องศึกษาความมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมทะนุบำรุงและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของ
นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวข้อที่๔

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ๐	๑๐๑	๕๘.๔	๕๘.๔	๕๘.๔
ศึกษาความมีส่วนร่วมการ จัดกิจกรรมทะนุบำรุงและ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของ นิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬา ลกรณราชวิทยาลัย	๗๑	๔๑.๐	๔๑.๐	๙๙.๔
๔	๑	.๖	.๖	๑๐๐.๐
Total	๑๗๓	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	

ส่วนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ

๑. ควรพัฒนาให้มีคุณภาพต่อไป
๒. ควรศึกษาเฉพาะด้านพระพุทธศาสนา
๓. เสริมสร้างคู่กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
๔. มีการพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดการใช้ระบบสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ
๕. เพิ่มการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีกับนิสิตและพุทธบริษัททั่วไป
๖. ควรจัดแนะแนวการศึกษาภาษาต่างประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับ AEC ให้กับบุคลากรในมหาวิทยาลัยรวมถึงพระสงฆ์และฆราวาสทุกรูป/คนด้วย
๗. ส่งเสริมให้นิสิตของมหาวิทยาลัยได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพย์สินทางพระพุทธศาสนา ไม่ลบหลู่สถาบันการศึกษาและวัตถุทางศาสนาของมหาวิทยาลัย
๘. จัดหลักสูตรอบรมพระนิสิตเพื่อขัดเกลาจิตใจ กาย และวาจาให้เหมาะสมกับเป็นเพศบรรพชิต และ พานิสิตศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย
๙. ควรมีความเกี่ยวข้องกับบริหารเรื่องงบประมาณกองแผนงานรับผิดชอบ
๑๐. คุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลของวิทยาลัย
๑๑. แนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาฯ ชาติ
๑๒. ในการพัฒนางานวิจัยสถาบันในมหาวิทยาลัยควรสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และต้องอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา ปณิธาน และวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ
๑๓. ควรวิจัยในเรื่องที่ครอบคลุมเฉพาะส่วนงาน /มหาวิทยาลัยและสามารถนำไปใช้ได้จริง
๑๔. ควรทำวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนากับการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม / เพื่อศึกษาพัฒนาการกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย
๑๕. มหาวิทยาลัยควรมุ่งวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตตามกรอบ TQF, นวัตกรรมและอัตลักษณ์
๑๖. ควรสนับสนุนให้ทุกส่วนงานทำวิจัยแบบ R2R
๑๗. แนวทางการส่งเสริมด้านการรักษาสถาบันและมีจิตอาสาของนิสิต มจร./แนวทางการส่งเสริมให้บุคลากรมีความเสียสละมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ มจร.
๑๘. ไม่เห็นชอบทั้ง ๔ ชื่อเรื่อง ขอเสนอชื่อเรื่องงานวิจัยที่เมื่อได้ผลแล้วนำมาพัฒนา กิจกรรม/งานของสถาบัน เช่น
  - ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานด้าน.....
  - เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อหัว นิสิต ป.ตรี ของส่วนงานจัดการศึกษาทุกส่วน
  - ความจำเป็นของการฝึกอบรมด้าน.....
  - การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการบริหารและตัดสินใจด้าน.....
  - การประเมินระดับทักษะ/สมรรถนะ บุคลากรด้านการวิเคราะห์
  - การประเมินระดับทักษะ/สมรรถนะ บุคลากรด้านภาษาต่างประเทศ

ภาคผนวก ข.

- หนังสือขอแจกแบบสอบถาม
- แบบสอบถามวิจัย เรื่องการส่งเสริมบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้สำหรับนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการวิจัย เรื่องการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน

๓.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๓.๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ ๓) ด้านสื่อ ๔) ด้านกิจกรรม ๕) ด้านสถานที่

๓.๓ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. ในการตอบแบบสอบถามขอความกรุณานิสิตตอบคำถามทุกข้อและคำตอบของนิสิตจะถูกเก็บเป็นความลับ จะไม่มีผลเสียต่อตัวนิสิตและคณะของท่านด้วยแต่ประการใด

๕. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว กรุณาตรวจสอบอีกครั้งว่า ท่านได้ตอบครบทุกข้อแล้วหรือไม่ แบบสอบถามที่ท่านตอบครบทุกข้อเท่านั้น จะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำมาใช้วิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยหวังว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณจากนักเรียนทุกคน

พระมหาบัณฑิต ปณฺชิตเมธี

ผู้อำนวยการกองแผนงาน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลง ตามความเป็นจริง

๑. เพศ

 ชาย หญิง

๒. ระดับการศึกษา

 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก

๓. สถานะ

 บรรพชิต คฤหัสถ์

๔. คณะ

 คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามการส่งเสริมการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๕ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่ ๓) ด้านสื่อ ๔) ด้านกิจกรรม ๕) ด้านสถานที่

คำชี้แจง

๑. โปรดอ่านรายการในแต่ละข้อ และใส่เครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนิสิตมากที่สุด

๒. ความหมายระดับคะแนน

๕ หมายถึง มากที่สุด

๔ หมายถึง มาก

๓ หมายถึง ปานกลาง

๒ หมายถึง น้อย

๑ หมายถึง น้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านหลักสูตร						
๑.	นิสิตเข้าใจหลักการและจุดหมายหรือความมุ่งหมายของหลักสูตร					
๒.	มีการจัดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร					
๓.	หลักสูตรมีเนื้อหาหรือโอกาสทางการเรียนรู้					
๔.	นิสิตสามารถนำผลการศึกษาของหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์					
๒. ด้านคณาจารย์/เจ้าหน้าที่						
๕.	คณาจารย์ได้แผนการสอนได้อย่างเหมาะสม					
๖.	คณาจารย์แนะนำข้อมูลที่เหมาะสมกับสถานการณ์					
๗.	เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่การศึกษาได้อย่างเหมาะสม					
๘.	เจ้าหน้าที่ให้การบริการด้วยความเป็นกัลยาณมิตร					

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชวรมนี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
พระเมธีธรรมจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

คณะทำงาน

รศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผนยุทธศาสตร์
นายธวัชชัย สมอเหนือ	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผนงบประมาณ
พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี	ผู้อำนวยการกองแผนงาน
พระมหาเพ็ชร อธิปญฺโญ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
พระเฉลิมพงษ์ จรณสมฺปนฺโน	นักจัดการงานทั่วไป
นายทักษิณ ประชามอญ	รองผู้อำนวยการกองแผนงาน
นางสาวชฎารัตน์ ไชยบุญตา	นักจัดการงานทั่วไป
นายเสน่ห์ แซวรัมย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นายธนิศร์ มีชื่อ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวกาญจนา นารี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

ทีมงานวิจัย

พระมหาคณิศรศาสตร์ คเวสโก	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน	ผู้วิจัย 1
นางสาวกิตทามาศ ศิริไชย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน	ผู้วิจัย 2
นายบุญล้อม วิปุระ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน	ผู้วิจัย 3